

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbødelseskrift

til

den offentlige Examen

i den videnskabelige Realskole i Aarhus

fra 14de til 19de Juli 1853,

indeholdende

Efterretninger om Skolen

for Skoleaaret 1852—53

af

A. C. Nielsen,
Skolens Rector.

A r h u s .

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet.

A. Læreforfattning.

a) Klasseinddeling, Fag- og Timefordeling.

Skolens sex klasser have Fagene og Tiden været fordeelte saaledes som nedenstaaende Tabel angiver:

Fagene.	VI Klasse.	V Klasse.	IV Klasse.	III Klasse.	II Klasse.	I Klasse.	Σ u m. Timer.
	R.	R.	R.	R.	R.	R.	
Dansk	3½	4	4	4	4	6	25½.
Tydsk.	3½	4	4	4	4	5	24½.
Fransk	4	4	3	4	4	5	24.
Engelsk.	2	2	2	2	2	—	10.
Religion	2	2	2	2	2	2	12.
Historie.	2	2	2	3	2	2	13.
Geographi	2	2	2	1	2	2	11.
Arithmetik	3	3	3	3	—	—	12.
Geometri	2	2	3	3	—	—	10.
Geometrisk Tegning . .	—	—	—	—	2	—	2.
Begning (a)	1	1	1	2	4	4	12.
Physik	3	3	2	—	—	—	8.
Chem.	2	—	—	—	—	—	2.
Naturhistorie.	2	2	2	2	2	2	12.
Skrivning (b)	—	1	2	2	4	4	7.
Tegning (c)	2	2	2	2	2	2	6.
Sang (d)	2	2	2	2	2	2	3.
Gymnastik (e)	2	2	2	2	2	2	4.
I Alt							198.

a) VI og V Klasse have fælles Regnetime. b) IV Klasse har fælles Underviisning i Skrivning med III Klasse, og II Klasse med I Klasse. c) VI Klasse tegner sammen med V Klasse, IV Klasse med III Klasse og II Klasse med I Klasse. d) Ved Sangunderviisningen ere Eleverne fordeelte paa 3 Stemmer, og 1ste Stemme udgjør første Parti, medens 2den og 3die Stemme udgjøre 2det Parti. En Time anvendes til Sang med alle Stemmer; to til Sang med hvert Parti for sig; een endelig i Aarets Begyndelse til forelobige Dvælsler med de sidst tilkomne Disciple. e) Ved Underviisningen i Gymnastik udgjøre VI, V, IV og III Klasse 1ste Parti, II og I Klasse 2det Parti.

*

*

*

Den Afvigelse fra den sædvanlige Anordning af visse Fag i II Klasse og mest i I Klasse, der i forrige Aars Program omtales at være gjort i Begyndelsen af hiint Skoleaar, har Forholdene iaar ikke givet Leilighed til atter at prøve.

---

b) De gennemgaaede Bønsa.

VI Klasse.

. Dan sk.

Flors Haandbog og Thortsens Udsigt over den danske Literatur ere blevne lagte til Grund for en sammenhængende Oversigt over den danske Literatur, alt imellem med Prøver af de forskjellige Forfattere. Særskilt er der gennemgaaet „Amleth“, af Dehlenschläger og et Udsnit af Holbergs „Niels Klim“.

Af Holsts poetiske Lesebog have Disciplene gennemgaaet følgende Digte: 1) Bønskaal, af Nafbet; 2) Den norske Hyrdedrengs Sang, af Frimann; 3) Marthas Kilde og 4) Nemi, af Böttcher; 5) Løse skaffer Klendier og 6) Digterens Hjem, af Dehlenschläger; 7) Glæde over Dan-

mark, af H. Møller; 8) Foraar om Vinteren, 9) Vaaren og 10) Freden, af Heiberg.

Disciplene have ugentlig leveret en Afhandling, i Almindelighed af rationel og rationel-historisk Art, hvortil de forud have maattet udarbejde Dispositioner, som Læreren har gjenmem-seet, vel ogsaa efter Omstændighederne gjenmem-gaaet for dem og ladet dem emarbejde. — Til Exempel anføres fol-gende Opgaver: Hvorledes benyttes Ferien virkelig til Forfriskning? — Hvad lærer den hellige Skrift om det tilkommende Liv? — Dødsproget: „De smaa Lyve hænger Man, de store lader Man løbe.“ — Kunne vi selv hjælpe os til Erhvervelsen af et langt Liv? — Reforma-tionen. — Dødsproget: „Enhver er sig selv nærmest.“ — Om de hellige Skrifters Troværdighed. — Danmark er et lidet fattigt Land. — Om de protestantisk = kirkelige Fester. — Er Religionen nødvendig for Menneskene? — Venstak. — Udvikling af den sjette Bon i Fadervor. — Soldaterliv. — Hvilken Betydning har Christi Opstandelse for den christelige Troesbevidsthed? — Den græske Fri-hedskamp. — Hvilken Aarstid er den skønneste? — Den yderste Dag; bibelsk = historisk Fremstilling.

Tydsst.

Af Schillers Wallenstein er gjenmem-gaaet: „Wallensteins Tod“.

Af Mungs og Jürs's Læsebog for de højere Klasser er læst: S. 301—309 og 383—392

Af Grammatiken er Formlæren repeteret efter Mungs Bojnings-former; Hovedafsnittene af Dødsfejningslæren gjenmem-gaaet efter (Mungs) det Bigtigste af det tydske Sprogs Syntax.

Til Øvelse i at oversætte mundtlig fra Dansk paa Tydsst er overjat af Flor's Haandbog S. 498—506 og 488—492.

Stil efter Lorenzens Stiiløvelser.

Franskt.

- Af Borrings Etudes littéraires er læst fra S. 242—348.
Af Borrings franske Stiiløvelser er læst fra Stykket 76 til Stykket 100.
Af Borrings franske Grammatik er repeteret det Meste af Syntaren.
Stiil og Dictat ere i Reglen skrevne hver Uge.
For at øve Klassen i Selvlæsning er brugt Colomba af Mérimée.

Engelsk.

- Af Coopers „the Spy“ er læst fra Begyndelsen af Bogen til til Side 103.
Af Japhet in search of a father er læst Slutningen.
Engelsk Formlære af Mariboe er repeteret.
Stiil og Dictat ere i Reglen skrevne hver Uge.

Religion.

- Herslebs større Bibelhistorie.
Brevet til de Coræer.
Af og til er der forelæst Disciplene forskjellige Afsnit af L. Chr. Müllers Bibelhistorie saavel som af den Augsburgske Confession.

Historie.

- Læst Allens Danmarks Historie, og af Verdenshistorien fra Revolutionen af 89 til 1815.

Geographi.

- Læst hele Wesschows Læsebog.

Mathematik.

- Stereometrien efter Mundts Lærebog.
Ramus's Trigonometri: Indledning og den plane Trigonometri.
Det Lærte er indøvet ved Opgaver.

Regning.

- Ursins Regnebog fra Procentregning.

Naturhistorie.

Af Bramsens og Drejers forfattede Lærebog i Zoologi og Botanik er læst Zoologien og størstedelen af Botaniken.

Physik.

Mechanisk Physik, kemisk Physik og Meteorologi efter Siltverbergs Lærebøger.

Chemie.

Thomsens Lærebog i den uorganiske Chemie indtil Jern.

V Klasse.

Dansk.

I gjennem Flors Haandbog ere Disciplene blevne gjorte fortrøllige med Hovedepokerne i Fædrelandets Literatur og dens meest fremtrædende historiske og poetiske Frembringelser. Særskilt er gennemgaaet: Den hønnettede Ambition af Holberg, et Afsnit af samme Forfatters Peder Paars og af Dehlenschlägers Palmatose.

Efter Holsts poetiske Læsebog ere følgende Digte blevne gennemgaaede: 1) Fragment af Camoens, af Sch. Staffeldt; 2) En Sommerdag, 3) Taasinge og 4) Knud den Store, af Dehlenschläger; 5) Morten Luther, af Grundtvig; 6) Murad, af Chr. Winther; 7) St. Helena og 8) Sonetter 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, af P. Müller; 9) En Beninde og 10) Serenader 1, 2, 3, af H. P. Holst.

Hver Uge er der leveret en Stil, sædvanlig af historisk eller rationel-historisk Art, hvortil Disciplene forud have maattet udarbejde Dispositioner under Lærersens Tilsyn og Veiledning. Til Exempel anføres følgende Opgaver: En Karavanerejse. — Jorden. — Luften. — Ilden — Vandet. — Vore ældste Forfædres Dyder. — Tapperhed. — Gjerrighed, en Rod til alt Ondt. — Jordbeskrivelse. — Middelalderens Literatur i Norden. — Vore ældste For-

fædres Levemaade. — Dueposten (Fortælling af egen Opfindelse). — Taknemlighed. — En Staalpens Historie. — Døden. — Ergjerrighed. — Middelalderens Nidderliv. — Oldtidsminder. — De danske Folkeviser. — Guds Åabenbarelsen i Verden for Christus. — Luftphenomenerne. — Verbødighed for de Gamle.

Tydsf.

Af Jürs og Rungs deutsches Lesebuch für die mittleren und nächstobersten Classen er læst: S. 28—67, 159—176, 270—280 og 301—310.

Af Grammatiken er Formlæren fuldstændig repeteret efter Rungs Bøjningsformer; af Dødsøjningslæren ere alle vigtigere Regler gjennemgaaede mundtlig (med Henvisning til Rungs Syntax) og indøvede under Læsningen og ved Stilene.

Til Døvelse i at oversætte mundtlig fra Dansk paa Tydsf er gjennemgaaet af Flors Haandbog S. 385—393.

Stil (1—2 Gange om Ugen) efter Lorenzens Stiiløvelser.

Fransf.

Af Borrings Lesebog for Mellemklasser er læst fra Side 90 til 178.

Af Borrings franske Stiiløvelser er læst fra Stykket 49 til 65.

Af Borrings franske Grammatik fra Alderberne til Læren „om Subjonctif“.

Stil og Dictat ere i Reglen skrevne hver Uge.

Før at øve Klassen i Selvlæsning er læst paa Skolen Grimms Fabler, oversatte paa Fransf, Pierre et Pierrette og Contes devenus histoires af Madame Bellec.

Engelsf.

Af Japhet in search of a father af Marryat er læst fra Begyndelsen af Bogen til Side 95.

Dictat og Stil er i Reglen skrevne hver Uge.

De uregelmæssige Verber ere repeterede.

Religion.

Balles Lærebog 6te, 7de og 8de Kapitel. De øvrige Kapitler ere repeterede.

Herslebs større Bibelhistorie, fra 3die Periode i det nye Testaments Historie indtil Anhanget.

Psalmer: Nr. 562, 568, 593, 601 og 610.

Bibellæsning: Apostlenes Gjerninger.

Historie.

Efter Bohrs Lærebog er læst af Middelalderens Historie fra Frankrigs og Englands Kamp til Enden; desuden af den nyere Historie til omtrent 1718.

Geographi.

Efter Velschows Lærebog er læst: Asien, Afrika, Amerika og Australien.

Mathematik.

Mundts Geometri: den præctiske Deel og den theoretiske repeteret.

Fallesens Arithmetik: Roduddragning, Ligninger af 2den Grad, Progressioner, Logarithmer og Renteregning; det forhen læste repeteret.

Det læste indøvet ved Opgaver.

Regning.

Efter Ursins Regnebog sammensat Reguladetri og Procentregning.

Naturhistorie.

Af Bramsens og Drejers forfattede Lærebog i Zoologi og Botanik er læst fra Side 93—147 (s: Leddyrene og Bløddyrene).

Physik.

Efter Silfverbergs „Chemisk Physik“ og „Mechanisk Physik“

er gennemgaaet: Electromagnetismen, Thermoelectriciteten, Legemernes almindelige Egenskaber, de faste Legemers og de flydende Legemers Vægt, samt af de luftformige Legemers Vægt indtil Luftpumpen.

IV Klasse.

Danskt.

Af Holsts prosaiske Læsebog ere følgende Stykker bleve gennemgaaede: 1) Alfortablen, af Ingemann; 2) Krigsoperationer, af Engelstoft; 3) Tyrkerne for Wien, af Samme; 4) Ludvig Holberg, af Dehlenschläger; 5) Thorvaldsen, af Samme; 6) Om Jordens Electricitet, af Schouw; 7) Før Ballet, af Heiberg; 8) Grib det evige Liv, af Münster; 9) Maleren, af Heiberg; 10) Det første Besøg, af Samme; 11) Hjemvee, af Biretner.

Af Holsts poetiske Læsebog er gennemgaaet følgende Digte: 1) Torsten og Trine, af E. Maresstrup; 2) Naar mit Dje er luft, af H. P. Holst; 3) Strandvejen, 4) Hjemvee, 4) En Sommerdag, 6) Kattegat, 7) De tvende Kirke-taarne, alle af Dehlenschläger; 7) Liden Gunver og 8) Elegi, af Ewald; 9) Den Udvægne og 10) Sangens My, af Wilster.

Disciplene have ugentlig leveret en Stil af historisk, som oftest beskrivende Art, hvortil de forud have maattet udarbejde Dispositioner under Læreren's Tilsyn og Vejledning. Til Exempel anføres følgende Opgaver: Jernbanen. — Kæge-avl. — Skibsfart. — Vinterens Fornojelsler. — Beskrivelse af Skibbrud. — En Ildbrand. — Udvandring. — En Jagt. — Bjergværk og Bjergværksdrift. — Himmelslegemerne. — Ilden. — Apostelen Peters Historie. — Handelen. — Thorvaldsen, en Levnetsbeskrivelse. — Metallerne. — Guldgraveren, en Fortælling. — Nomadeli.

— Beskrivelse af et Landskab. — Negerstaveriet. — Naar Noden er sterkt, er Hjælpen nærmest, en Fortælling. — Tobakken, en physisk-historisk Beskrivelse.

Sproglæren er paany bleven gennemgaaet i sine vigtigste Afsnit og under Læsningen indøvet, navnlig: Perioden, Sætningsernes Analyse og Ordstillingen.

I Marts Lob har Læreren afværende selv foredraget og ladet Disciplene foredrage Dehtenschlägers Børiingerne i Miklagard og Holbergs Den Bøgelstinde.

Tydsf.

Af Mungs og Jürs's Lesebuch für die mittleren und nächstobersten Klassen er læst: Side 1—17, 109—116, 131—159 og 270—274.

Af Grammatiken er Formlæren fuldstændig læst og repeteret efter Mungs Bøjningsformer; de vigtigste Regler af Ordsejningslæren ere gennemgaaede mundtlig og indøvede deels ved Analyse under Læsningen deels ved Stilene.

De skriftlige Øvelser have bestaaet i Stil efter Lorenzens Stiløvelser og af og til Extemporalstile.

Fransf.

Af Borrings Lesebog for Mellemklasser er læst fra Begyndelsen af Bogen til Side 82.

Af Læsens Stiløvelser, andet Afsnit, ere de 26 første Stykker læste.

Af Borrings franske Grammatik ere de regelmæssige Verber lærte.

Stil og Dictat ere i Reglen skrevne hver Uge.

For at øve Klassen i Selvlæsning er brugt Grimms Eventyr, oversatte paa Fransf og Pierre et Pierrette.

Engelsf.

Af Sinnetts engelske Lesebog er læst fra S. 79—172.

De uregelmæssige Verber ere lærte.

Stil og Dictat ere i Reglen skrevne hver Uge.

Religion.

Balles Lærebog 6te Kapitel (4de og 5te Kapitel repeterede).
Herslebs større Bibelhistorie, fra 6te Periode i det gl. til 3die Periode i det nye Testamente. (Jesu Bjergrædiken læst efter N. Tst.)

Psalmer (Ev. Chr. Psb.): Nr. 595, 596, 600 og 610.

L. Chr. Müllers Bibelhistorie benyttet som Læsebog, navnlig til at supplere det i Herslebs Bibelhistorie Læse.

Historie.

Efter Bohr læst Oldtidens Historie fra Keiser Augustus og Middeltalderens Historie til Aaret 1328 (Frankrigs og Englands Kamp om Overherredømmet).

Geographi.

Efter Welschow læst de 3 sydeuropæiske Halvøer, samt Asien indtil Arabien.

Mathematik.

Mundts Geometri fra Pag. 50—114, repeteret 1—50.

Fallosens Arithmetik: Pag. 70—96, 101—130 og Ligninger af 1ste Grad.

Det Læse er indøvet ved Opgaver.

Regning.

Reguladetri efter Ursins Regnebog og skrevne Opgaver.

Naturhistorie.

Af Prosch's Dyreriget's Naturhistorie er læst fra S. 138—301 (Leddyr til Ledorme).

Fysik.

Efter Silfverberg: Barmelæren og Electricitetslæren til Electrophoret. (Sygdom og Forberedelse til Confirmation ere Mærke til, at dette Aars IV Klasse opgiver et mindre Pensum end de tidligere).

III Klasse.

Dansk.

Af Holsts prosaiske Læsebog have Disciplene til Dvælselse i Foredrag, Udvikling, Gjengivelse og Analyse af Dred og Sætninger gennemgaaet følgende Stykker: 1) Besterhavet, den jydsk Hede, Himmelbjerget, af St. St. Blicher; Bjergvandringer i Norden, af Schouw; Bandsaldene i Huusquarn, Nedsarten i Sala Solværker, af Chr. Molbeck; Londons Bank, Fængslerne i Newgate, Penitentiary-Fængslet, Tintern-Abbej, af Thiele; Georgsfortet ved Hameln, Mousseaus D, af Baggesen. — 2) Nordens ældste Beboere, Lokes Afkom, Thor og Midgardsormen, Thor henter sin Hammer, Baldurs Død, af N. M. Petersen; Luther i Worms, af G. N. Clausen; Tycho Brahe, af Sneedorff.

Af samme Læsebogs poetiske Deel ere gennemgaaede følgende Digte: 1) Kong Frode og Gubben, af Sch. Staffeldt; 2) Aladdin ved sin Moders Grav, 3) De tvende Kirke-taarne, 4) Knud Lavard, 5) Møskilde bygges, af Dehlsensklæger; 6) Den Udvægne, af Wilster; 7) Corfaren, af F. J. Hansen; 8) En Veninde, af G. P. Holst.

Bojesens kortsattede Sprogkære er atter gennemgaaet indtil om Ordstillingen saaledes, at iaar alle Anmærkninger ere medtagne og det Hele indøvet ved ugentlig foresatte Pensa i Analyse.

Ugentlig have Disciplene leveret en skriftlig Udarbejdelse, oftest frie Beskrivelser af let Art, af og til Oversættelser, Gjengivelser fra Tysk og Fransk, udvidede Fortællinger, Gjengivelser efter Fortælling. Til Exempel anføres følgende Opgaver: En Rejse til Middelfart. — En Beskrivelse af Karbuns Meeskole. — En Høverhistorie (egen Opfindelse).

— En anden Nøverhistorie (Gjengivelse efter Fortælling).
— Et Besøg i en Skovriderbolig. — En Sejltour. —
Fiskefangst. — Exempel paa en slet Benyttelse af Ferien.
— Et Skibbrud, hvorved et Menneske kastes op paa en
øde D. — En Rejse til Vesterhavet. — Hr. Zinklairs
Historie (efter et Digt). — Foraarsfuglene (Naturbeskriv-
velse). — Snekkerhaandværket. — Gartneriet. — Besøg
i et Menageri.

Af og til ere Disciplene bleve øvede i Dictatfærdighed.

I Marets Løb er der bleven forelæst Klassen Slutningen af
Den lille Hornblæser af H. W. Holst, og udvalgte
Stykker af Dehlenschlägers Hvoars Saga, afværende
ved Læreren og Disciplenes Foredrag.

Tydsf.

Af Mungs Læsebog for de lavere Klasser (4de Udgave) er læst:
Side 117—152, 191—203 og 209—220 (Enden af
Bogen).

Af Grammatiken er Formlæren læst og repeteret efter Mungs
Bøiningsformer. De vigtigste Regler af Ordføyningslæren
ere gennemgaaede mundtlig og indøvede ved de skriftlige
Øvelser.

Til Øvelse i at oversætte mundtlig fra Dansk paa Tydsf er af
Jürs og Mungs Materialier gennemgaaet S. 25—35 og
80—93.

De skriftlige Øvelser (1 Gang om Ugen) have bestaaet i Dictat
og Stil efter Jürs og Mungs Materialier.

Fransf.

Af Borrings Manuel d'enfants er læst S. 107 til 155.

Af Lasfens Stiløvelser, første Afsnit, er læst fra Stykket 47
til Enden af Bogen.

Af Borrings franske Grammatik er læst de regelmæssige og
uregelmæssige Verber.

Stil og Dictat ere i Mægten skrevne hver Uge.

Grimms Eventyr, oversatte paa Fransk, og Pierre et Pierrelle ere brugte paa Skolen for at øve Klassen i Selvlæsning.

Engelsk.

Af Mariboës engelsk Lærebog er læst af: the history of Little Jack, fra Side 18 til Enden af Bogen.

Dictat er skreven hver Uge og et vist Antal Gloser lærte til hver Lectie.

Grammatik er praktisk indøvet.

Religion.

Af Balles Lærebog læst 4de og 5te Kapitel og repeteret 1—3.

Af Herslebs større Bibels historie det gamle Testamente indtil de jødiske Aigers Adskillelse (5te Periode).

Af den evang. chr. Psalmebog lært følgende Nr.: 22, 327, 572, 575, 590, 593, 594, 617 og 618.

Historie.

Af Allens Historie læst indtil Enevoldsmagtens Indførelse med Forbigaaelse af adskillige Puncter.

Geographi.

Efter Belschows Lærebog læst: Frankrig, Schweiz, Tydskland, Østerrig, samt den almindelige Indledning.

Mathematik.

Mundts Geometri indtil Pag. 50.

Fallejens Arithmetik indtil Pag. 70.

Bogstavregning indøvet ved Opgaver.

Regning.

Reguladetri i hele Tal efter Ursins Regnebog og skrevne Opgaver.

Naturhistorie.

Af Prosch's Dyrerigets Naturhistorie er læst fra S. 151—238 (Fugle, Krybdyr, Fxer og Fiske).

II Klasse.

Dansk.

Af Holsts prosaiske Læsebog ere følgende Stykker gennemgaaede til Ovelse i Foredrag, Gjengivelse og Forklaring, samt Analyse: 1) Vesterhavet, Bolbjerg, af St. Blicher; Sundet i Frostvejr, af Andersen; Bjergvandringer i Norden, af Schouw; Bandsaldene i Huusquarn, Redfarten i Sala Solsværk, Katakomberne i Paris, af Chr. Molbech; Nederlandene, Wina, af Schouw; Isefjorden i Diskobugten, af Eggede Saaby. — 3) Ulven af Melchior; Bæveren, Spurve, af L. Smith; En Grindesang, af H. Chr. Lyngby; Kaffe træets Historie, af Schouw.

Af Holsts poetiske Læsebog ere følgende Digte blevne indøvede: 1) Morten Luther, af Grundtvig; 2) Memeskets Engle, af Ingemann; 3) Afsted, 4) Gjensyn, af Winther; 5) Den engelske Capitain.

Af Holsts Smaadigte: 6) Vinteren, af Valudan-Müller; 7) Liden Harpepigens Klage, af Ingemann; 8) Den blinde Mand, af Dehlenschläger; 9) Fiskerliv, af Samme; 10) Tiggerpigens Sang; 11) Solger Danske, 12) De Danske og deres Konge, af Andersen; 13) Kirsten Wiils Kilde, af Dehlenschläger; 14) Hr. Zinklar, af Storm; 15) Fjeldspringet, af Harestrup.

Af Bojesens korthattede Sprog lære er af Nytt gennemgaaet det Smaaafstede indtil Dødsstillingen, og det Hele forfra blevet repeteret; Disciplene have ugentlig haft Penså i Analyse.

Disciplene have ugentlig leveret een eller tvende Stille, for det Meste Gjengivelse efter Fortællinger, lette Beskrivelser af almindelige Gjenstande, af og til Oversættelser fra Fransk og Tysk, en sjelden Gang Fortællinger af egen Opfindelse og Gjengivelser efter omhyggelig gennemgaaede Digte.

Tydsf.

Af Kungs Læsebog for de lavere Classer (5te Udgave) er læst:
S. 117—138, 152—169 og 173—197.

Af Grammatiken er Formlæren læst og repeteret efter Kungs
Bøjningsformer, med Undtagelse af nogle enkelte Afsnit;
af Ordføjningslæren ere Hovedreglerne gennemgaaede
mundtlig.

Af Jürs og Kungs Materialier er gennemgaaet S. 25—31
og 64—70.

De skriftlige Øvelser (1 Gang om Ugen) have bestaaet i Dictat
og (i Slutningen af Aaret) Stil efter Materialierne.

Fransf.

Af Borrings Manuel d'enfants er læst fra Side 29 til
Side 72.

Af Borrings franske Grammatik er læst Hjelpeverberne og de
regelmæssige Verber.

Af Lasfens Stiløvelser, første Afsnit, er læst de 39 første
Stykker.

Stil og Dictat ere i Møglen skrevne hver Uge.

Et vist Antal Glosser ere læste til hver Lectie.

Engelsf.

Af Mariboës the history of little Jack er læst fra Begyn-
delsen af Bogen til Side 68.

Dictat er skreven hver Uge.

Et vist Antal Glosser ere lærte til hver Lectie.

Religion.

Af Balles Lærebog læst de 3 første Kapitler.

Af Balslevs Bibelhistorie det nye Testament og Uhanget.

Af den evang. chr. Psalmebog læst følgende: Nr. 22, 617,
618, 590.

Af Hagens Psalmer og Niim: 1 og 58.

Historie.

Af Allens Fædrelands historie læst forfra til Aaret 1460, med Forbigaaelse af flere Stykker om de indre Forhold.

Geographi.

Efter Velschows Lærebog læst Storbritannien og Island, Norge, Sverrig, Rusland med Polen, Belgien, Holland og Danmark.

Geometrisk Tegning.

Efter Professorerne Hetsch & Ursins geometriske Tegnelære de 10 første Tabeller.

Regning.

De fire Regningsarter med Brev efter Ursins Regnebog og skrevne Opgaver.

Naturhistorie.

Af Prosch's Dyrerigets Historie er læst Pattedyrene og enkelte Afsnit af den almindelige Indledning.

I Klasse.

Dansk.

Af Mosbechs danske Læsebog er til Dels i Oplæsning, Gjenfortællingen og Forklaring læst forfra til Side 153.

Af Holst's Smaadigte til Udenadslæsning ere følgende Stykker lærte: Dansk Nationalsang, Dansen i Skoven, Flugten til Amerika, Hr. Zinklar, Cort Adeler, Hvoar og Helge.

Af Bojesens korfattede danske Sproglære er læst de størstiledede Stykker indtil „forskjellige Aretter af Sætninger“, efterat Disciplene først ved mundtlig Anviisning have lært at kjende Sætningen og dens Dele. Ved idelig Analyseren efter streng Methode er det Lærte dagligen bleven indøvet.

Sex Gange om Ugen have Disciplene havt skriftligt Arbejde

hjemme bestaaende i Oversættelse fra Tydsk til Dansk; een Gang om Ugen have de skrevet efter Dictat paa Skolen.

Tydsk.

Af Kungs Læsebog for de lavere Classer (3die Udgave) er læst: S. 62—78, 80—94 og 100—117. Af de læste Stykker ere enkelte lærte udenad.

Af Grammatiken ere de vigtigste Stykker af Formlæren læst efter Kungs Bøjningsformer. Hovedreglerne af Ordføjningslæren ere gennemgaaede og indøvede ved Oversættelse fra Dansk paa Tydsk.

Til Øvelse i at oversætte fra Dansk paa Tydsk er gennemgaaet af Lærs og Kungs Materialier S. 1—11 og 16—21.

De skriftlige Øvelser have bestaaet i Afskrivning efter Bog og (i den sidste Deel af Aaret) Dictat.

Fransk.

Af Borrings Manuel er læst forfra til Pag. 33 (L'enfant perdu).

Hjælpeverbene ere bleve indøvede.

Religion.

Af Balslevs Bibelhistorie læst hele det nye Testamente.

Af Luthers lille Catechismus: De ti Bud, Troens Artiklerne og Fadervor (uden Forklaring). Daabens Sacrament.

Af Hagens Psalmer og Aum: Nr. 8, 12, 15, 19, 22, 28, 32, 38, 58.

Historie.

Efter Bohrs „Oldtidens Historie“ læst: Asien og Grækenland.

Geographi.

Efter Belschows Lærebog læst: almindeligt Overblik over Jordens Lande og Have, samt Rusland, Preussen, Belgien, Holland og den physiske Udsigt over Danmark.

Regning.

De fire Regningsarter i benævnte Tal, samt Addition og Subtraction af Broker, efter skrevne Opgaver.

Naturhistorie.

Af Strøms naturhistoriske Læsebog for Menigmand er læst tredie og fjerde Hefte (Krybdyrene og Fiskene).

B. Statistisk Oversigt.

a) Lærerpersonalet.

Paa allerunderdanigst Foresøgning af det kongelige Ministerium for Kirke- og Undervisningsvæsenet har det behaget Hs. Majestæt Kongen under 25de November f. A. allernaadigst at udnævne constitueret Lærer ved den videnskabelige Realskole i Aarhus polytechnisk Candidat Peder Høeg Warming, til Adjunct ved bemeldte Skole.

Under 25de Februar d. A. er Adjunct Elmquist allernaadigst befuldmægtiget til residerende Capellan ved Vor Frue Kirke i Aarhus og Sognepræst for Naby Menighed.

Hr. Pastor Elmquist blev ansat som Lærer ved den videnskabelige Realskole den 3die August 1847 og underviste i de første Aar de nederste Klasser i Begyndelsesgrundene af adskillige Undervisningsgjenstande. Men først da han i Foraaret 1849 overtog Religionsundervisningen med alle Skolens Klasser fik han ret Lejlighed til i Gjærningen at lægge for Dagen, at hans Dygtighed som Lærer fuldkommen svarede til hans Nidkjærhed. Ved Siden af en besindig No og uforstyrret Mildhed viste han sig begabet med en varm Iver for sit

Kald og en indtrængende Kraft til med Betsignelse at virke paa de Unges Sind og Villie.

Derfor har hans Arbejde her ved Skolen ogsaa bragt gode Frugter, og navnlig have Disciplene ved de offentlige Prøver gjort Røde for deres Pensa med langt mere Liv og Sikkerhed, end det tidligere her har været Tilfældet.

Endelig har den nøjagtige Orden og den Punktlighed, som han selv iagttog med Hensyn til Skolens Fordringer, saa og den Samvittighedsfuldhed, hvormed han anvendte al den ham anviste Tid til at fremme Underviisningens Fart, ikke lidet bidraget til at vedligeholde Skolens Disciplin.

Ligesom derfor Skolen paa den ene Side beklager at maatte miste en saa prøvet, saa agtet og elsket Lærer og Medhjælper, saaledes maae paa den anden Side vi alle glædes over, at han allerede har faaet sit Ønske opfyldt om at erholde en friere og mere udvidet Virksomhed, og det under saa usædvanlig gunstige Forhold. Skolen bringer ham sin ustrømte Tak for den Tid, han har arbejdet i dens Tjeneste, og ønsker ham for den, som kommer, Herrens Betsignelse til hans Gjerning i Kirkens Tjeneste.

F a g e n e

have fra Skoleaarets Begyndelse af været fordeelte paa følgende Maade:

Nector har læst Physik med IV, V og VI Klasse og Dansk med I Klasse	14	Timer.
Overlærer Funch: Tydsk med alle Klasser.	24½	—
Adjunct Carøe: Fransk med VI—III Klasse og Engelsk med VI—II Klasse.	25	—
Adjunct Lassen: Naturhistorie med alle Klasser og Regning med VI—II Klasse	23	—
Adjunct Thisted: Dansk med VI—II Klasse	19½	—

Adjunct Elmquist: Religion med alle Klasser og Fransk med II og I Klasse.	21	Timer.
Adjunct Hovgaard: Historie og Geographi med alle Klasser.	24	—
Adjunct Warming: Mathematik med VI—III Klasse og Chemi med I Klasse, samt Tegning med VI og V Klasse	25	—
Dyrmaten Høegh-Guldberg: Tegning og Skrivning med hele Skolen, samt geometrisk Tegning med II Klasse	15	—
Capitain v. Robertson: Gymnastik	4	—
Organist Jung: Sang	3	(4).

Da den ved Pastor Elmquist's Befordring vacantblevne Adjunctpost efter Ministeriets Mening skal forblive ubesat, saa ere de ham i ovenstaaende Tabel tillagte Timer og Fag blevne besørgede saaledes, at han selv vedbliver indtil Skoleaarets Udgang at overtage de 6 Religionstimer med de 3 øverste Klasser; Adjunct Carpe læser 4 Timer Fransk med II Klasse, Adjunct Lassen 5 Timer Fransk med I Klasse og Adjunct Thisted 6 Timer Religion med de 3 nederste Klasser.

b) Discipleenes Antal og Fordeling i Klasserne.

Med Udgangen af Juni Maaned f. A., lige førend Examen, udgik af Skolen P. Glud, Fr. Kappel og D. Schouby. Efter Examen forlod S. Müller Skolen og senere i Aarets Løb B. Düring-Rosenkrantz, S. M. Sørensen, J. J. Waarsfve, Julianus Bolck og C. Meulengracht, i Alt 9. I det nye Skoleaar optoges 6 (netop ligesaa mange som 1851), saa at Skolen for Diebliffet tæller 29 Disciple, 19 indenbys og 10 udenbys.

I nedenstaaende Fortegnelse anføres Disciplene i den Orden, de nu (Juni) have i Skolen. De i sidste Skoleaar Optagnes Navne kjendes paa den vedføjede Stjerne.

VI Klasse.

1. P. L. Arth. Müller, Søn af Justitsraad og Soldinspecteur Müller, N. af D., her i Byen.
2. Janus M. B. la Cour, Søn af Proprietair la Cour til Naberger ved Ringkjøbing.
3. C. M. Jensen, Søn af Fuldmægtig Jensen i Skanderborg.

V Klasse.

1. P. Algerup, Søn af Kjøbmand Algerup her i Byen.
2. Jørgen la Cour, Søn af Proprietair la Cour til Skjærsg.

IV Klasse.

1. N. Watt, Søn af afdøde Proprietair Watt til Holmstrupgaard.
2. M. B. Saks Bøggild, Søn af Inspecteur Bøggild ved Helbredelsesanstalten for Sindssvage ved Marhuus.

III Klasse.

1. S. C. B. Smith, Søn af Strandingscommissair Smith paa Løse.
2. Fr. Carl Stannis, Søn af Overconducteur Stannis ved Jernbanen i Sjælland.
3. E. Hansen, Søn af Proprietair Hansen til Skjærbygaard.
4. Fr. Chr. C. la Cour, Broder til Nr. 2 i VI Klasse.

5. D. Fabricius, Søn af Bankbogholder Fabricius her i Byen.
6. *H. Sophus Wilhelm Barner, Søn af Jægermester v. Barner til Eskildstrup i Sjælland.
7. H. Schouby, Søn af Kjøbmand Schouby her i Byen.
8. L. M. Lazarus, Søn af Kjøbmand Lazarus her i Byen.
9. M. G. Bech, Søn af Capitain og Kjøbmand Bech her i Byen.
10. H. B. Grarup, Søn af Tobakksfabrikør Grarup her i Byen.

II Klasse.

1. Herm. Fr. Tetens, Søn af Statsraad, Overtoldinspectør Tetens, N. af D. og Dømd., her i Byen.
2. M. G. Lindstrøm, Søn af Malermester og Tegnelærer Lindstrøm i Nanders.
3. M. L. Hugo Müller, Broder til Nr. 1 i VI Klasse.
4. Jac. Gørgen, Stedson af Kjøbmand Broch her i Byen.
5. C. C. Kirketerp, Søn af Kammerraad Kirketerp til Høegholm.
6. H. Theilgaard, Søn af Snedkermester Theilgaard her i Byen.

I Klasse.

1. *G. C. N. Lassen, Søn af Adjunct Lassen her ved Skolen.
2. *M. la Cour, Broder til Nr. 2 i V Klasse.
3. *Em. Smith, Broder til Nr. 1 i III Klasse.
4. Otto G. H. Fr. Düring-Rosenkrantz, Søn af Baron Düring-Rosenkrantz, Postmester her i Byen.

5. J. Chr. Hulg. Nger, Søn af afdøde Colonibestyrer
Nger ved Colonien Frederikshaab i Sydgroenland.
6. *H. Chr. D. la Cour, Broder til Nr. 2 i V Klasse.

---

c) Underviisningsapparatet.

Bibliotheket

har erholdt følgende Tilvæxt:

- *Marsberetninger fra det kongelige Geheimearchiv, indeholdende Bidrag til dansk Historie af utrykte Kilder. Første Bind første Hefte. Kbhvn. 1852, 4.
- *Aftstykker til Nordens Historie i Grevefeidens Tid. Samlede og udgivne af Dyens Stifts literaire Selskab. Tredie Hefte. Odense 1852.
- Nsbjørnsen, P. Chr., og Moe, Jørgen: Norske Folkeeventyr. Anden Udgave. Christiania 1852.
- *Erslev, Th. H., almindeligt Forfatter = Lexikon. Fjortende Hefte. Kbhvn. 1853.
- *Forchhammer, G., Oversigt over Vidensk. Selsk. Forhandlinger. 1851. 7; 1852; 1853. 1.
- *Forehammer, J. N. G., Quæstionis criticæ de vera commentarios de bellis civili, Alexandrino, Africano, Hispaniensi emendandi ratione. Hauniæ 1852.
- Garde, H. G., den dansk-norske Somagts Historie fra 1700 til 1814. 3die og 4de Hefte. Kbhvn. 1852.
- Giesing, H. P., Kong Christian den Ottendes Regjeringshistorie. 6te Hefte. Kbhvn. 1852.
- Grunert, J. A., Archiv der Mathematik und Physik. 18ter B. 3—4; 19ter B.; 20ter B. Greifsw. 1852—53.
- *Kolthoff, F. W., Vita Jesu Christi a Paulo Apostolo adumbrata Commentatio. Hauniæ 1852.

- *Lind, P. E., Lic., Christendommens Indfydelse paa den sociale Forfatning fra dens Stiftelse til Justinian. Kjøbenhavn 1852.
- Mager, pädagogische Revue. 1852. 4—12; 1853. 1—6. Zürich.
- Molbech, Chr. C. F., Dante. Tragisk Drama. Kbhvn. 1853.
- Mynster, J. P., Dr., Blandede Smaa skrifter. 2det til 5te Hefte. Kbhvn. 1852—1853.
- *Nyt historisk Tidsskrift, udgivet af den danske historiske Forening, ved Selskabets Bestyrelse. Redigeret C. Molbech. 4de Bind 2det Hefte og 5te Bind 1ste Hefte. Kjøbenhavn 1852.
- Poggendorff, J. C., Annalen der Physik und Chemi. 1852. 1—12; 1853. 1—5. Leipzig.
- Raumer, Carl von, Geschichte der Pädagogik. Dritter Theil. Zweite Abtheilung. Stuttgart 1852.
- Recke, Ditlew, Insurgenternes Angreb paa den kongelige danske Armæes Floisstillinger i September og October 1850. Med 3 Kort. Kbhvn. 1852.
- Schäfer, H., Dr., Geschichte von Portugal. Vierter Band. Hamburg 1852.
- Steen-Friis, Møeskilde Domkirke. Andet Hefte. Kjøbenhavn 1852.
- Thorvaldsens Arbejder og Livsforhold i Tidrummet 1828 til 1844. Tome I. Hefte 5—11. Kbhvn. 1852—1853. fol.
- (Wiegmann) Archiv für Naturgeschichte. 1851. 5; 1852. 1—4. Berlin.
- Desuden:
- *2 Programmer fra Universitetet i Kjøbenhavn for 1852.
- *Lektionscataloger og Examenstifter.

*44 Programmer fra Skoler i Danmark og Hertugdømmerne, nemlig for 1852 fra Metropolitanskolen, Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn, og paa Christianshavn, det v. Vestenske Institut, Mørskilde, Slagelse, Frederiksborg, Sorø, Herlufsholm, Helsingørs Realskole, Odense, Aalborg, Randers, Marhuus Cathedralsskole, og videnskabelige Realskole, Horsens, Kolding, Ribe, Viborg, Haderslev, Flensborg, Eslevig, Niendsborg, Mløn, Glückstadt, Meldorf og Altona; — for 1851 fra Besjested, Haderslev, Mløn, Glückstadt, Meldorf; — for 1850 fra Husum, Eslevig, Niendsborg og Kiel; — for 1849 fra Flensborg, Husum, Eslevig, Meldorf og Altona; — for 1848 fra Husum og Kiel.

*123 Programmer fra Preussen for 1851, nemlig: 17 fra Provindsen Preussen; 7 fra Pr. Posen; 21 fra Pr. Schlesien; 7 fra Pr. Pommern; 20 fra Pr. Sachsen; 12 fra Pr. Westphalen; 20 fra Pr. Rhinland, og 19 fra Pr. Brandenburg.

Anm. De med * betegnede Bøger ere Skolen tilsendte fra Ministeriet.

Discipelbibliotheket

er forøget med:

Johannes Ewalds samtlige Skrifter. 6te Bind. Kjøbenhavn 1853.

Gerfon, Skolen og Hjemmet. Et Tidsskrift for Ungdommen. 1ste Bind. Nr. 20—26. Kbhvn. 1852.

Harnisch, die Weltkunde. 9ter—11ter Band. Leipzig 1852 og 1853.

*Hammerich, Fr., troisième Campagne de Slesvig. Traduite par A. Carøe. Paris 1852. — (Gabe af Oversætteren).

Discipelsbibliothekets Status d. 31te Decbr. 1852.

Indtægt.

Beholdning fra 1851	6 Rbd. 60 f.
Bidrag fra Disciplene	9 — 24 =
	<hr/>
	15 Rbd. 84 f.

Udgift.

Udbetalt en Regning fra Boghandler Wisning	11 Rbd. = f.
Beholdning	4 — 84 =
	<hr/>
	15 Rbd. 84 f.

a) Skolens økonomiske Status.

Den videnskabelige Realskoles Regnskab for Aaret fra 1ste April 1852 til 31te Marts 1853:

Indtægt.

Indskrivningspenge af 6 optagne Disciple	30 Rbd. = f.
Skolecontingent	772 — 8 =
Lyse- og Brændepenge	167 — 48 =
Uddrag paa et en Lærer i et foregaaende Regnskabsaar bevilget Gageforskiud	87 — 48 =
Bed Tilskud fra Sorø Academies Hoved- kasse	7,392 — 32 =
	<hr/>
	8,449 Rbd. 40 f.

Udgift.

Udgifter efter Decisioner til ældre Regn- skaber	9 Rbd. 16 f.
Gager til Rector, Overlærer og Adjuncter	6,825 — = =
Betaling til Timelærere	451 — 24 =
	<hr/>
Lateris	7,285 Rbd. 40 f.

Transport	7,285	Rbd.	40	ß.
Regnskabsførerens Gage	100	—	=	=
Andre Udgifter i Anledning af Regnskabs- skabsføringen	=	—	53	=
Skatter og Afgifter	82	—	70	=
Til Bibliothekets Forsyning og de videns- skabelige Apparater	129	—	75	=
Bygningernes Vedligeholdelse	224	—	20	=
Inventariets Vedligeholdelse indbefattet Gymnastik-Apparatet	41	—	74	=
Brendsfelsfornödenheder	256	—	=	=
Belysningsfornödenheder	49	—	44	=
Førfjellige løbende og tilfældige Udgifter:				
Løn og Kostpenge til Skolebudet	120	—	80	=
Aengjørelse	70	—	78	=
Porto, Protocoler og Skrivematerialier	20	—	64	=
Programmer og Udgifter til Skole- høitideligheder	80	—	=	=
Udgifter, som ikke kunne henføres under nogen anden Conto eller Afdeling	11	—	48	=
Extraordinaire Udgifter	5	—	66	=
	<hr/>			
	8,449	Rbd.	40	ß.

C. L e g a t e r n e .

Af de ifølge allerhøjeste Resolution af 18de October 1848 ved Aarhus videnskabelige Højskole oprettede Fripladsjer har Ministeriet, under 30te October f. A., forundt Disciplene: C.

Jensen, N. Watt, Fr. Stannis, N. G. Lindstrøm og
 Joh. Ager det nævnte Beneficium.

Om det „Puggaardske Legat“ har ingen Ansøgning været
 indgiben.

D. Den offentlige Examen

i Marbuus videnskabelige Realskole
 afholdes fra den 14de til den 19de Juli i følgende Orden:

‡ Bærelset Nr. 1.

‡ Bærelset Nr. 2.

Torsdagen den 14de Juli.

Formiddag.

9—10 $\frac{1}{2}$. VI Kl.	} Physik.	9—10. II Kl.	} Naturhistorie.	
10 $\frac{1}{2}$ —11 $\frac{1}{2}$. V Kl.		10—11. I Kl.		
11 $\frac{1}{2}$ —12 $\frac{1}{2}$. IV Kl.		1—11. III Kl.		} Historie og Geo- graphi.
12 $\frac{1}{2}$ —1. VI Kl. Chemi.				

Eftermiddag.

4—6. III Kl. Mathematik.	4—5. II Kl.	} Historie og Geo- graphi.
	5—6. I Kl.	

Fredagen den 15de Juli.

Formiddag.

9—10. VI Kl.	} Danst.	9—10 $\frac{1}{2}$. II Kl.	} Lydst.	
10—11. V Kl.		10 $\frac{1}{2}$ —12. I Kl.		
11—12. IV Kl.		12—1. I Kl.		} Fransk.
12—1. II Kl. Engelsk.				

Eftermiddag.

4—6. III Kl. Danst.	4—6 $\frac{1}{2}$. VI, V & IV Kl.	} Historie og Geographi.

Lørdagen den 16de Juli.

Formiddag.

9—11. I Kl. Danst.	} Fransk.
11—1. III Kl. Lydst.	

Eftermiddag.

4-5. VI Kl. } 5-5½. V Kl. } 5½-6. IV Kl. }	Engelsk.		4-6. III Kl. Religion.
--	----------	--	------------------------

Mandagen den 18de Juli.

Forniddag.

9-10. VI-IV Kl. Religion.		9-11. III Kl. Engelsk.	
10-11½. VI, V & IV Kl. } 11½-1. III Kl. }	Natur- historie.		11-12. II Kl. } 12-1. I Kl. } Religion.

Eftermiddag.

4-6½. VI, V & IV Kl. Lydst.		4-5½. II Kl. Dansk.
-----------------------------	--	---------------------

Tirsdagen den 19de Juli.

Forniddag.

9-10. VI Kl.		9-10½. V & IV Kl. }	Mathematisk.
10-12. V & IV Kl. }	Fransk.	10½-12. VI Kl. }	

Eftermiddag.

- 5-6. Sang.
- 6-7. Gymnastik.

De skriftlige Prover ville blive udarbejdede for den mundtlige Examen i følgende Orden:

Fredagen den 8de Juli.

Forniddag.

- 8-12. VI-II Kl. Lydst Stil.
- Eftermiddag.

- 4-7. VI-III Kl. Engelsk Stil.

Loverdagen den 9de Juli.

Forniddag.

- 8-12. VI-II Kl. Mathematisk Udarbejdelse og geometrisk Tegning.

Eftermiddag.

- 4-7. Alle Klasser. Regning.

Mandagen den 11te Juli.

Forniddag.

- 8-1. Alle Klasser. Dansk Stil.

Eftermiddag.

4—7. VI—II Kl. Fransk Stil.

*

*

*

Prøven i Sprogning foretages en Dag førend den mundtlige Examen, naar Vejsliget tillader det.

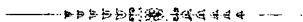
Fredagen den 22de Juli finder Omflytningen Sted.
Løvdagen den 23de begynder Sommerferien.

Disciplenes Forældre og Børger, saavel som Enhver, der ellers maatte interessere sig for Skolen, indbydes til at bære den offentlige Examen med deres behagelige Nærværelse.

Marhuus den 24de Juni 1853.

K. C. Nielsen.

Anmærkning.

Da nærværende Indbydelseskrift maaskee bliver det sidste, der udgaaer fra Skolen, forekommer det mig ikke upassende at meddele nedenstaaende tvende Embeds skrivelser, der formeenlig vilde tjene til Underretning for Programmets Læsere og saaledes, hvis det skulde behøves, til Forsvar for mig selv.

Den første vil nemlig yde Skolens Belyndere Beviis for, at dens Rector ingenlunde har undladt betimelig at gjøre høje Bedkommende opmærksomme paa Bigtigheden af, at den af da-værende kongelige Direction for Universtitet og de lærde Skoler (i „Bekjendtgjørelse af 21de Mai 1839 angaaende Dpretelse af en videnskabelig Realskole i Kjobstaden Aarhus“) i Ud-sigt stillede „Examen for de Disciple, som havde gjennemgaaet Realskolen“, snarest muligt maatte vorde anordnet, og altsaa „den særegne Nødtighed, der kunde tillægges dem, som havde udboldet samme“, tillige maatte blive bestemt.

Indholdet af den anden vil formodentlig gjøre det ind-lysende, at jeg strax klarligen indsaac, hvad Følgen for den videnskabelige Realskole som saadan vilde blive, naar Man søgte at rokke dens Grundvold, saaledes som det — ikke uden Held — er forsøgt i det nedenfor (i Nr. II) omtalte

Skrift; samt at jeg itide henledte Vedkommendes Opmærksomhed derpaa.

I.

Underdanigst P. M.

Med Hensyn til, at den Tid nu nærmer sig, da den videnskabelige Mealskole er gaaet saa vidt frem, at dens ældste Disciple skulle efter forstkommende Examen gaae over til dens næstøverste Klasse, og Vedkommende derfor hyppigen og mere trængende opkaste det Spørgsmaal: hvad vil det udbortes Resultat af Mealskolens Virksomhed blive for den Elev, som har gennemgaaet denne Anstalts fuldstændige Cursus? hvilken Stilling skal vel paa Grund af den Dannelse, han har tilegnet sig, tilstaaes ham i Statsforsamlingen? — kan det ikke andet end synes betimeligt at henvende Opmærksomheden paa denne Gjenstand, og derfor skal jeg i det Følgende tage mig den Frihed underdanigst at fremsætte mine Tanker om eet og andet Punkt dette Spørgsmaal vedkommende.

Føreløbigt maa jeg bemærke, at jeg i det Hele vil kunne henholde mig til hvad der om dette Anliggende er forslaaet af den under 3die Juni 1836 i Anledning af Stændernes Petition om Oprettelse af Mealskoler allernaadigst nedsatte Commission og fremsat i sammes Betænkning af 10de October 1837.

I. Det første Punkt, jeg saaledes troer at burde henvende den høie Directions Opmærksomhed paa, vil da være en under Garanti fra Statens Side afholdt Dimissions-Examen for de Elever, der have afsløveret Skolens fuldstændige Cursus.

De lærde Skolers Disciple blive efter fuldendt Skoleunderviisning, som bekjendt alle prøvede ved den fælles Examen Artium ¹⁾, og naar det da viser sig, at de ere i Besiddelse af

---

¹⁾ Det maa erindres, at nærværende Skrivelse er dateret fra 1841. Udg. Num.

den Mandens Dannelse og Modenhed, Skolen har havt til Hensigt at bibringe dem, optages de som academiske Borgere og komme strax i Besiddelse af de store Rettigheder, Staten yder saadanne, og den Afgælte, Medborgerne stedse ere villige at indrømme dette Navn.

Da det nu har behaget Hs. Majestæt Kongen, at en Skole skulde oprettes under Overbestyrelse af den kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler, en Skole, der hædres med det betydningsfulde Titnavn „videnskabelig“ og som, skjøndt af en noget anden Art end de „lærde“, dog stræber — og det paa samme Maade og med næsten samme Midler, som disse, — at føre sine Elever til samme Maal, o: til en saadan Uddannelse af deres Anlæg og Erver og et saadant Forraad af Forbundskaber, at de med Nytte kunne høre et videnskabeligt Foredrag og ved Selvstudium tilegne sig Indholdet af et videnskabeligt Værk, der henhører til deres Sphære: saa synes denne Skoles Dimittender, der have gjennemgaaet et Skolecurjus, der medtager 10 Aar (de lærde Skolers Curjus kræver kun 8 Aar) og hvilket i det Hele tager fordrer ligesaa megen aandelig Anstrængelse fra Disciplenes Side, som det lærde Skolecurjus, med Billighed at kunne vente, at Staten skjænker ogsaa deres Bestræbelser nogen Anerkjendelse. I Følge heraf har him meget ærede Commission af 3die Juni 1836 ogsaa foreslaaet, at saadanne Elever kunde blive academiske Borgere ved Kjøbenhavns Universitet, naar de underkastede sig en Examen i samtlige Realsfag, hvilken maatte være en ligesaa omfattende og streng Probe som Examen Artium er for dem, der nu fra de latinske Skoler gaar over til Universitetet (Selmers academiske Tidende, 4de Hæft., 3 H., S. 370.) En saadan Foranstaltning vilde, tilføjer Commissionen, for det første give en gavnlig Control med Realskolerne og virke fordeelig paa deres Flor og Fremgang; den vilde dernæst ved at give Realisten

Udgang til at blive Student, og saaledes til at stilles ved Siden af den, der havde uddannet sig i en lærd Skole, indeholde en Opmuntring til at fuldende Uddannelsen i den begyndte Retning, — endeligen vilde denne Foranstaltning give foretaget Lejlighed til at erfare Realunderviisningens Værd, som Midlet til Landens Udvikling 2).

Dette Forslag maa man vistnok i Hovedsagen skjænke sit Bifald, ligesom Commissionen ogsaa uimodsigelig har Act i den Paastand, at Realunderviisningen vilde fremmes og vinde ved en saadan Foranstaltning. Dog kan der vel, hvad den foreslaaede Examen for Real-Studenten, der skulde ordnes ved Universitetet, angaaer, indvendes Udskilligt.

Deels vilde det vel forekomme de fleste ubetimeligt at oprette en saadan Skoledimissions-Revisions-Examen (s. v. v.) ved Universitetet for Realskolernes Elever (ogsaa de private Realinstituter skulde kunne dimittere til Universitetet) paa samme Tid, som der rejstes saa megen Tvivl om Hensigtsmæssigheden af Examen Artiums Afholdelse ved Universitetet, og de fleste Stemmer synes at udtale sig for, at denne Prøve foretages ved de dimitterende Skoler selv. Deels vilde det medføre en stor og for mange, ja maaskee for de fleste Realelever unyttig Udgift, at skulle tage til Kjøbenhavn for at underkaste sig Examen. (Med de lærde Skolers Disciple er Forholdet anderledes; disse skulle alle til Kjøbenhavn for der at fortsætte deres Studier). Thi alle de af Realskolens Dimittender, som ikke ville fortsætte deres Studium ved Universitetet som Polyteknikere, Forstelever, ustuderede

---

2) Min individuelle Mening om det sidste Punct er antydet ovenfor, hvor der siges, at Realskolen vil føre sine Elever til samme Maal, som de lærde Skoler, paa samme Maade og med næsten samme Midler som disse; og nærmere udviklet i Slutnings-Armærkningen til Skoleefterretninger i Indbyggelseskriftet til Realskolens Examen 1841.

Jurister, Kammeralister (naar saadanne kræves), men have valgt sig Landvæsenet, Handelen, Fabrikvæsenet, eller eet eller andet Haandværk til deres fremtidige Beshjæftigelse (og dette sidste er f. Ex. Tilfældet med alle Realskolens nærværende Elever, om hvis tilkommende Bestemmelse jeg har nogen Kundskab), have Tøstet at søge i Kjøbenhavn, men ville baade for Tidens og Omkostningernes Skyld ønske, jo før jo hellere at komme til deres egentlige Bestemmelse, som Deeltagere i det practiske Liv. Og deels vil endelig en saadan Universitets-Examen Realium (s. v v.) kunne erstattes ved en anden Foranstaltning, der ligesaagodt vilde kunne give den af hiin Commission tilsigtede Control med Skolerne, virke til deres Flor o. s. v. (l. c.).

Ligesom nemlig den Soranske Filial-Examen Artium beholder Statens Sanction formedelst Tilstedeværelsen af en Examens-Deputation fra Universitetet; ligesom i alle de preussiske Gymnasier, Abiturient-Examina, der afholdes i Skolerne selv af Skolernes Lærere, faae fuld Auctoritet ved den præsiderende kongelige Commissarius's Tilsyn og Ledning; og ligesom endelig denne Maade at erstatte Examen Artium paa nu synes at vinde Pluralitetens Bifald her i Landet: saaledes forekommer det mig ogsaa, at Realskolens Dimissionsexamen vil kunne beholde den nødvendige offentlige Character, naar den overværes af Commissarier fra Kjøbenhavns Universitet, der, naar de skulde finde det nødvendigt, selv kunde deeltage i Examinationen. Skolens særegne Bestaffenhed vilde gjøre det nødvendigt, at disse Censores (i fuld Betydning) vare i det mindste to, een, der var kundig i de levende Sprog, og een, der havde Indsigt i de saakaldte Realia, Matbematik, Physik, Naturhistorie, Geographi (physisk); men ønskeligt vilde det være, om en Tredie som Dommer i Religion, Historie og maaskee Dansk, kunde forenes med Deputationen.

Hvis senere en saadan Ordnen med Hensyn til Examen

Artium skulde finde Sted, at denne skulde afholdes ved de respective Skoler selv under officiel Control, maatte Realskolen formentlig underlægges samme Examinations=Auctoritet.

Ligesom en Dimissionsexamen, afholdt ved de lærde Skoler under Statens Garanti, vil skænke academisk Børgerret, saaledes vilde dette ogsaa være Tilfældet med den controllerede Realskole=Dimissionsexamen: Realisten kunde ved den erholde Afgang til at blive Student og til de Gøder, den tidnævnte Commission (l. c.) omtaler som en Følge heraf.

Dette fører mig til

II. Det andet Punkt, som jeg ønsker at gjøre til Gjenstand for den kongelige Directions Overveelse, nemlig: Hvad Navn skal Realskolens Dimittender føre? Et saadant vil ingenlunde være saa ubetydende, som det maaskee kunde synes ved første Øjeblik. Vel ligger der meget i den store britiske Digters berømte Ord: „What's in a name?“ og jeg ønsker Intet hellere, end at Realskolens Balsprog med Grund kunde være: „esse, non videri“. Men et godt Navn er dog en god Ting, og selv det, hvorom Taleren nu er, et Navn, der forud bestemmes for en Klasse af Individuer, der have opfyldt visse Fordringer, Staten gjør til dem før at kunne bestaae ved en anden ordnet Examen, vil ogsaa være en god Ting, da dog ogsaa dette skal vindes ved egen Anstrængelse, egen Kamp og Stræben, da det er betydningsfuldt og hædrende, er ligesom det offentlige Præg, hvorved Staten stempler Kundskab og Dygtighed i een eller anden Retning. Et saadant Navn forekommer mig derfor at være ligesom Slutstenen i det hele Realunderviisningsvæsens Bygning og at burde være Resultatet af den ovenomtalte offentligen controllerede Dimissionsexamen fra Realskolen. Ved et saadant erholdt den Ungling, der havde anvendt Tid og Flid paa at uddanne sig i denne af Staten som Underviisningsmiddel auctoriserede Retning, en offentlig Anerkjen-

delse af sine Bestræbelser, og Skolen vilde hæves i den offentlige Mening, og en videre Kreds aabnes for dens Virksomhed, naar denne hædredes i de Individuer, som have den at takke for deres Kundskab og Dannelse.

Den oftnævnte kongl. Commission har indstillet Realskolernes Dimittender til at blive academiske Borgere ved Kjøbenhavns Universitet og med det samme tillagt dem Navnet Realskolestuderende (l. l.). Skolen selv haaber, at dens Dimittender skulle have tilegnet sig samme Grad af Lands-Modenhed og Dannelse, som deposituri ved Universitetet ere i Besiddelse af, og selvfølgelig ikke være hiint Navn uverdige ³⁾, ligesom det jo ogsaa er vist, at adskillige af dens Dimittender ville umiddelbart gaae over til at fortsætte deres Studier ved Universitetets Høj-Realskole, det polytechniske Institut, og efterat have afslutteret den Embedsexamen, som dette underkaster sine Elever, erholde den academiske Benævnelse for dem, der have udholdt en academisk Examen α : Candidat.

Endelig har den kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler i Anordningen af den videnskabelige Realskole indrettet denne med Hensyn til Lærerpersonalet, dets Bilkær og Benævnelser ganske i Analogi med de lærde Skoler, ligesom ogsaa Realeleverne i Sorø Skole, efterat have udholdt en Afgangsexamen, blive, hvis de ville forblive i Sorø for at fortsætte deres Dannelse, admitterede til Akademiet med Navn og Rettigheder (saalange de opholde sig der) som Academister ved Sorø Academi.

Paa Grund altsaa af den Forestilling, jeg specielt nærer om Bedkommendes Værdighed, og i Overensstemmelse med den omtalte af den kongl. Direction fulgte Analogi, maa jeg ansæe det for meget passende, om det af den kongl. Commission

---

³⁾ Man erindre bestandig, at nærværende Skrivelse er fra 1841.

foreslaede Navn „Realskolestuderenter“ blev Realskolens Dimittender tillagt. En Saadan vil virkelig have studeret og kunne studere, og med Navnet fulgte umiddelbart vigtige Rettigheder, som ellers specielt maa tillægges dem.

Vel kan jeg forestille mig, at Een og Anden, især af de ibrigste Philologer, kunde have Udskilligt at indvende derimod, maaskee endog mene, at denne Anvendelse af Navnet vilde være en Misbrug. Maaskee kunde derved opstaae Pikanteri mellem de forskjellige Arter af Studenter, hvorved imidlertid Realisterne ikke kunde gaae af med Sejren. Men de Forstnævnte vilde dog aabenbart have Uret, og hvad Studenterne angaaer, da vilde det deels være ved meget faa Lejligheder, at en Sammentræfsen kunde finde Sted, og deels vilde de dygtigste og bedste latinske Studenter mindst vise saadan Gensidighed ved Bedømmelse af hvad der maa kaldes Studium, og hvo der altsaa maa kaldes Student. Endelig er dette Navn kort og betegnende, samt har allerede en bekjendt og anerkjendt Betydning, medens et andet nyt, man vilde opfinde, formentlig vilde blive længere og ubekvemme, og først efterhaanden kunde vinde Betydning. Jeg har tænkt paa at udfinde andre Navne, men det vilde ikke lykkes mig. „Realist“ er upassende, da det har en anden bestemt Betydning; „Realelever“ ere de nu, men ophøre at være det, naar de forlade Skolen. Det samme gjælder om „Realdimit-tend“; og „Dimissif“ kan man dog ikke ville kalde dem. „Realcandidat“ var maaskee det meest passende af andre Navne, naar man ved Candidat vil, som hyppigt, forstaae den, der har bestaaet en Examen.

III. Derjom det skulde findes passende, at Realskolens Elever ved Dimissionsexamen fra denne gik over til at blive academiske Borgere, saa opnaaede de eo ipso en betydelig Deel af de Rettigheder, der ere det tredie Punkt, hvorom jeg i denne min underdanige Indstilling tager mig den Frihed at

fremfætte mine ringe Tanker. De vilde da nemlig have: 1) Afgang til Universitetets Forelæsninger, og 2) Frihed for Krigstjeneste med Undtagelse af Indtrædelse i Studentercorpset.

Af disse 2 Rettigheder maatte i ethvert Tilfælde den første ubetinget, den sidste enten ligefrem eller ved et Æquivalent blive dem tilstaaede.

Med Afgang til Universitetets Forelæsninger maatte naturligviis, efter den tid omtalte Commissions Forslag, følge Net til at studere ved den polytechniske Lærestiftelse uden foregaaende Forberedelsesexamen (thi for denne Anstalt maa Realskolens Dimissi især anses at være vel forberedte), samt Fritagelse for den for Forsterelev, ustuderede Jurister og vordende Kamerallister bestemte Forberedelsesexamen, samt endelig for de ved Kunstacademiet og ved Handelslaugene anordnede Examina.

Hvis et almindeligt Væbningsystem skulde blive indført, da maatte Realskolens Dimissi henhøre til den mest begunstigede Klasse, saaledes som ogsaa i Preussien de Personer, der ere dimitterede fra en Realskole, have Rettighed til Indtrædelse i den eenaarige frivillige Militærtjeneste (Se ogsaa: om det offentlige Skolevesens Forsatning osv., II., S. 5, § 1). Dette vil desuden være saameget mere rimeligt, som vor Realskoles Elever i hele 10 Aar deeltage i alle Slags Legemsøvelser og navnlig i Vaabenøvelser. Denne Rettighed vil saaledes deels strax, og deels, og det endnu mere, i Fremtiden blive af betydelig Betydning. Hvorledes forresten det ovenomtalte Æquivalent skulde bestemmes under nærværende Forhold (dersom Realisterne nemlig ikke skulde opnaae academisk Borgervet) maa jeg tilstaae, at jeg ikke veed nærmere at angive, tildeels, formodentlig, fordi jeg ikke har Kjendskab nok til de forskjellige Væbningsystemer.

3) En tredie Rettighed, som jeg, ifølge Sagens Natur, ufravigelig maa gjøre Fordring paa for Realisterne, er, at den

sædvanlige lange Læretid saavel ved Handels- som ved de fleste Haandværkslaug maa betydeligen affortes for Realisterne.

Med Haandværkslærlinge synes dette ved første Djeftast ikke saa godt at kunne gaae an, da Erhvervelsen af den nødvendige Haandfærdighed jo vistnok fordrer nogen Tid. Men naar man har nogen Kundskab til Forholdene, saa veed man, at f. Ex. Smeder- og Drejerlærlinge meget ofte efter 2 à 3 Aars Læretid gjøre ligesaagodt Arbejde, som en flink Svend; i Murer- og og Tommer-Professionen maa dette vel være endnu lettere, især for en Person, der har Indsigt i Tegning og i Mathematik, kun beskæftiger sig med Sagen, og naturligtviis har Lust til at lære. At Laugene selv indsee dette, vedgaae de jo i Praxis ved det saakaldte Forbundt, ved hvilken Contract en Mester paa visse Betingelser (Betaling?) forpligter sig til at gjøre et ungt Mennefte til Svend efter en ganske kort Læretid. Denne Fordeel altsaa, hvilken Andre ikke kunne erhverve uden som en Gunst, bør staae Realisterne aaben som en Met.

Dg ligesom man vel nok kan vente, at en saa oplyst Haandværksstand som den kjøbenhavnske maa kunne indsee, hvilket Opving det vilde give de forskjellige Professioner, naar mere Dannelse og Intelligenti end hidtil optoges iblandt disses Elementer, og altsaa findes villige til at modtage og vejlede slige unge Mennefter: saaledes kan vel ogsaa nærværende Tidspunct, da der forberedes en Omdannelse eller Omordnen af Laugsvæsenets antiquerede Former, være særdeles gunstigt til at opnaae sllig Nøttighed for Realskolernes Dimissii, ja det vil vist være saare hensigtsbærende, om den kongelig Direction for Universitetet og de lærde Skoler vilde henvende den til Laugsvæsenets Ordnen nedsatte Commissions Opmærksomhed paa Realisterne, som paa en ny Bestanddeel, de foryngeede Laug fornøftigtviis maatte ønske at tilegne sig en Part af, men for hvem der da ogsaa maatte sørges paa en passende Maade.

Hvad der saaledes taler for en affortet Læretid i Haand-
 værkslaugene maa naturligviis gjælde i langt fuldere Maal om
 Handelslaugene. Thi med Undtagelse af en saadan Handel,
 hvor Alt er lagt an paa den allermindste Detail, maa enhver
 Principal onste sig Personer paa sit Contoir og i sit Lager
 forsynede med Kundskaber som de, Realisten medbringer fra
 Skolen; han har det Nationelle og Almindelige; Praktiken og
 det Specielle kan han — naar han vil — hurtig tilegne sig paa
 Stedet. Alt Handelsmænd, der have faaet en saadan mere ra-
 tionel Underviisning, maae have et friere Blik for de forskjel-
 lige Forhold, er vel unægteligt. Af hvor stor Vigtighed en
 daaet Handelsstand er for et Land, indrømmes vistnok af en-
 hver Stemmeberettiget, og nægtes vel mindst af Standens egne
 Medlemmer. Med Hensyn hertil maa det upaatvivleligen an-
 sees for hensigtsmæssigt (hvorvidt fornuftigt Hensyn til Næ-
 ringsfrihed vilde collidere hermed, har jeg ikke Indsigt til at
 bedømme), om det fra et vist Tidspunkt af i Fremtiden blev
 gjort til en Betingelse for at optages i den højere Handels-
 stand eller Handel en gros, at Vedkommende i sin Tid var
 offentlig dimitteret fra en Realskole. Dgsaa maatte vel de højere
 Handlende, af Interesse for Standen, let kunne bevæges til at
 komme overeens om, i sin Tid fortrinligviis at antage saadanne
 Personer, som have documenteret deres Dygtighed paa den
 ovenomtalte Maade.

4) Endelig vilde det betydeligen bidrage til, at Realskolens
 Elever gennemgik hele Skolens Cursus, dersom det bestemtes,
 at der ved Besættelse af de Embeder under Rentekammeret,
 Toldekammeret, Generalpostdirectionen, de militaire Collegier,
 osv., hvortil ikke kræves juridisk Examen ⁴⁾, toges tilbørligt

---

⁴⁾ Byfogeder, Herredsfogeders og Birkedommers private Fuld-
 mægtige, der sædvanligviis ere danske Jurister, blive i Prin-

Hensyn til en saadan (Examen Artium for Realskolestuderne) Dimissionsexamen for Realskolens Elever.

Alt et saadant Hensyn maa blive taget er den fjerde Nødvendighed, jeg underdanigen foreslaaer, maa blive forbeholdt vor Skoles Elever, naar de have tilfredsstillet Skolens Fordringer.

Naar Regjeringen viste Realskolestuderne en saadan Tillid, maatte dette vistnok have Realskolens Anseelse og udvide dens Virksomhed, og saaledes fremme Hensigten med dens Oprettelse paa mere end een Maade. Thi ikke blot vilde da de unge Mennesker, der ønske at anbringes i et af de ovenaanførte Embeder, fuldende deres Dannelse i Realskolen; men Publikum vilde ogsaa fatte mere Tillid til den nye Undervisning, naar det erfarede, at det ikke blot var de Mand, der fra først af mest havde moveret om Realskolens Oprettelse, som nu mene, at dygtige og brugbare Personer kunne udgaae fra et saadant Institut, men at ogsaa Regjeringen selv, der fra Begyndelsen af syntes noget langsom til at ville indlade sig med disse nye Dannelseanstalter, dog nu vil benytte sig af de Kundskaber og den Dygtighed, hvormed Realskolerne have udrustet deres Elever — og Publikum vilde da efterligne Regjeringen i ogsaa at sætte Tillid til Realskolestuderne, saa at det deels søgte at faae dem i sin Tjeneste, deels at faae sine Sønner anbragte i en saadan Skole.

---

cipalernes Forfald constituerede, og eve, som saadanne, stundom hele Aar baade dominerende og administrerende Myndighed over en talrig Mængde Medborgere. Procuratorer ved Underretterne have, ved deres Stilling paa Landet, en saare stor Indflydelse paa Landboerne. Det vilde vist være højest ønskeligt og i sin Tid en vel ikke ubillig Fordring, at de Personer, der skulle kjendes værdige til at erholde saa indflydelsesrige Poster, ere i Besiddelse af den videnskabelige Dannelse, som Realskolen skænker.

Dg naar Regjeringen tager tilbørligt Hensyn til Realstudenterne ved Besættelsen af saadanne Embeder, saa handlede den vistnok ikke mindre i sin egen Interesse end i Realstudenternes. Thi jo mere Indsigt udbreder sig til Alle — jo almindeligere Enhver nu gjør Paastand paa at forstaae Alting saare vel, desto nødvendiggere maa det jo vistnok være for Regjeringen at samle saa stor en Deel af virkelig Intelligents omkring sig som muligt, desto rigtigere vil det blive, at enhver Embedsmand, der er begabet med nogen, em end nok saa liden Deel af Regjeringens Myndighed, er en videnskabelig dannet Mand, der kan træde frem som Regjeringens Organ, med den Værdighed og den Overlegenhed, som saad Danneelse sjelden undlader at meddele sine Besiddere.

Fremdeles taler Analogi med hvad der finder Sted i de Lande, der have auctoreret Realunderviisningen forend voct Fædreland, ligeledes for saadan Ansættelse af Realstudenter. Prof. Bugge citerer i sit bekjendte Værk (det offentlige Skolevæsens Tilstand, osv., II Deel, S. 5) følgende § af: Foreløbig Instruction ang. den ved de højere (preussiske) Borger- og Realskoler anordnede Dimissionsprøve. § 1. Hensigten af denne Prøve er: a) at tilfikkre saadanne Unglinge, som med tilstrækkelig kvalificerede Vidnesbyrd dimitteres af en fuldstændig højere Borger-skole, Rettighed til Indtrædelse i Post-, Forst- og Bygningsfaget og i Provindsialauctoriteternes Bureau.

Endelig vilde vedkommende Collegier især være vel tjente med at erholde Realstudenter ansatte i de omtalte Poster i deres Contoirer.

Saa længe ingen særskilt Kameralistramen er anordnet, kan Rentekammeret ikke erholde bedre forberedte Subjecter til sine underordnede Embedsmænd end Realisterne, der foruden den videnskabelige Danneelse ere i Besiddelse af netop de specielle Kundskaber, der maae være Grundlaget for kameralistiske

Studier: Mathematik og Naturvidenskab. De samme Kundskaber ere just de, som Soldembetsmænd maae være i Besiddelse af, og naar nu hermed forenes Kundskab til de levende Sprog, hvilken Realskolestudenten ogsaa er i Besiddelse af, saa forekommer mig en saaledes udrustet Person at være særdeles vel stikket til fortrinnsviis at blive ansat under Generaltoldkammeret. Hvad Generalpostdirectionen angaaer, da kan den visseelig ikke ønske sig bedre Candidater til at besætte Postmesterembeder, Bureaupladser, osv., end Memesker med videnskabelig Dannelse og ikke almindelige Sprogkundskaber. Det samme maa formodentlig ogsaa være Tilfældet med de militaire Collegier.

Mit underdanige Forslag gaaer altsaa, ifølge Ovenstaaende, ud paa:

1. At der med de Elever, der have gennemgaaet Skolens fuldstændige Curfus, maa her ved Skolen afholdes en ved Dørværen af Examinatorer fra Kjøbenhavns Universitet garanteret Afgangsexamen, og Testimonium derpaa meddeles dem, der bestaae Proven.
2. At der, for at betegne den Dannelsesgrad Skolens Dimisssi have erhvervet sig, maa tillægges dem et betegnende Navn, helst „academisk Børgere“ eller „Realskolestudent“.
3. At der maa tilstaaes Realskolens Dimisssi visse Rettigheder, nemlig:
  - a) Adgang til alle Universitetets Forelæsninger, og dermed fritagelse for de forskjellige Forberedelsesexamina, Kunstner- og Laugsexamina.
  - b) Fortrinlig Begunstigelse med Hensyn til Krigstjenesten.
  - c) Forfriet Læretid i Handels- og Haandværkslaug.

- d) Fortrinlig Udgang til Ansættelse i de Embeder under Rentekammeret, Soldkammeret, Generalpostdirectionen, de militaire Collegier, oc, hvortil der ikke kræves juridisk Examen.

Den videnskabelige Realskole i Aarhus, den 31te December 1841.

Underdanigst

A. C. Nielsen.

Til

den kongl. Direction for Universitetet
og de lærde Skoler.

III¹⁾.

Underdanigst P. M.

I sit Skrift „den videnskabelige Realskole i Aarhus“²⁾, fremsætter Overlærer Funch, S. 35, efter forud at have anført adskillige Talangivelses vedkommende de Disciple, der have besøgt og senere forladt Realskolen, følgende Yttringer, som det af disse Angivelser vundne Resultat: „Heraf kan udledes, hvilken Dannelse Forældrene mene, deres Børn be-

---

¹⁾ Da det undertiden vil blive nødvendigt til nedenstaaende Uf-
tøj at tilføje Anmærkninger, som ikke findes i selve Em-
bedsskrivelsen, saa vil jeg, som Adskillelæstegn, efter saadanne
sætte Mærket: Udg.

²⁾ Fuldstændig: „Den videnskabelige Realskole i Aarhus. Be-
retning og Forslag af Cl. Funch, Overlærer ved Skolen.
Kjøbenhavn. C. A. Reibel. 1845.“ — Dette Skrift blev
udgivet medens Forfatteren, i min Fraværelse paa en Bade-
dereise, bestyrede Rectoratet. Udg.

høve for at gaae over i det praktiske Liv"; og læn- gere frem i samme Skrift, S. 37: „det har viist sig, at Trangen til den højere Dannelse, som Skolen i sin Heelhed sigter til at meddele, har været følt og fø- les af saagodtsom Ingen.“

Til disse Paastaaende skal jeg tillade mig underdanigst at tilføje et Par Bemærkninger som nærmere Oplysning.

Det Tidsrum af de unge Menneskers Levetid, som Neal- skolen kræver offret dens Fordringer, er i Reglen 10 Aar, fra det 8de til det 18de ³).

For Ynglinge, der ere bestemte til en praktisk Levevej, er det — eftersom Forholdene med Hensyn til Laug og Corpo- rationer endnu staae, — allerede meget forlangt, at det (for Underviisningens Fuldbendelse imidlertid saa højt vigtige) 17de og 18de Aar anvendes paa den blot theoretiske Dan- nelse.

Hvis altsaa Skolen vilde stemme sine Fordringer endnu højere, det vil sige, vilde begjære, at endnu det 19de, 20de, ja maastee 21de Aar skulde tilbringes paa Skolebænken, for at Skolens Curjus kunde fuldkommen gjenneengaaes af alle Di- sciplene: saa maatte et saadant Forlangende med Rette afvises som ubilligt, oftest som urigtigt, ja ofte som ligefrem absurd. Og naar man altsaa om en Fader, der paa Grund af de næsten iøjnefaldende (praktiske) Hensyn ikke kan bekvemne sig til at afholde Sønnen endnu i dennes 19de eller vel end- ogsaa 20de Aar fra at begynde paa at arbejde i den ham be- stemte praktiske Livsstilling, derfor vilde paastaae, at denne Fader ikke har følt eller føler Trangen til den højere Dannelse, som Skolen i sin Heelhed sigter til at meddele: saa maa selvfølgelig ogsaa denne Paastand være

---

³) Man erindre, at dette var den oprindelige Bestemmelse. Udg.

ubillig, ja uretfærdig og urimelig, og et Beviis, der er opført paa denne Paaastand som Grundbøvd, maa ved nærmere Betragtning styrte sammen med denne.

Naar vi nu, med denne Sandhed for Øje, henvende os til de Bemærkninger i ovennævnte Skrift, hvorefter det anførte Resultat er uddraget, saa bliver det formeentlig især de under B. β & δ , S. 35, samt C. β , S. 36 ⁴⁾, anførte Dødslysninger, vi faae nærmere at undersøge.

Det være mig da tilladt hertil i denne Hensigt at anføre nogle yderligere Dødslysninger:

⁴⁾ I det omtalte Skrift berettes der, S. 33, A: „Skolen har indtil October 1845 været besøgt af 113 Disciple“. — S. 34, B: „Af disse Disciple have 55 igjen forladt Skolen“. — S. 35, β : „Disse Disciple vare ved deres Udtrædelse af Skolen i følgende Klasser: af V udtraadte 3 Disciple, af IV 10, af III 22, af II 18, af I 2. Sum 55 Disciple“. — δ : „De Disciple, som have forladt Skolen for at gaae over i det praktiske Liv, vare ved deres Udtrædelse af Skolen i følgende Klasser: Af II Klasse udtraadte 4 Disciple, af III 10, af IV 10. Sum 24 Disciple.“ — „Heraf kan udledes, hvilken Dannelses Forældrene mene deres Børn behøve, for at gaae over i det praktiske Liv.“ — S. 46, C, β , 1: „Hvad IV Klasse's øverste Afdeling (nu VIII Kl.) angaaer, da bestaaer den for Tiden af to Disciple. Af disse vil den ene ad Aare forlade Skolen for at besøge de af den polytechniske Lærestalts Forelæsnings, som ere tilgængelige, uden at have taget Udgangsexamen til Anstalten, hvilken han da i det følgende Aar vil underkaste sig. Den anden, som skal underkaste sig Udgangsexamen til den militære Højskole, vil mulig gjenngaae Skolen fuldstændigt, — —.“ — „Med Hensyn paa IV Klasse's yngste Afdeling (nu VII Kl.), som bestaaer af 7 Disciple, da vil een i Slutningen af denne Maaned og to til Foraaret gaae over i det praktiske Liv. Af de øvrige 4 vil een muligviis gjenngaae Skolen fuldstændigt, de andre tre derimod rimeligviis ad Aare forlade Skolen, for at forberedes til en særegen Livsstilling.“

Udg.

I. ad B, β . Her bemærkes: 1) at 3 Disciple ere udtraadte af V Klasse. Men disse vare just bestemte til at gennemgaae Skolen fuldstændig, og kun den tilfældige Omstændighed, at der i Marts 1846 ikke begynder noget Recursus forfra ved det polytechniske Institut ⁵⁾, bevirkede at de allerede 1845 udtoges af Skolen. Desuden havde disse 3 Elever den passende Alder, saa at de ved deres Dimission vilde være blevene respective 18½ og 17½ Aar gamle. Disse Disciples Tilstedeværelse i Skolen er altsaa et Factum, der ikke beviser, men aldeles bestrider hiin Paaastand: „at Ingen føler Trang“ osv.

2) Af IV Klasse udtraadte 10 Disciple. Men af den vedlagte Liste ⁶⁾, hvori disse Disciple optage Nr. 4—13 incl., vil det erfares, at med to Undtagelser vilde alle disse Disciple, inden de kunde dimitteres fra Skolen, have naaet en Alder af imellem 19 og 21 Aar.

Hvad de to Undtagelser angaaer, da forlod Nr. 12 Skolen, fordi hans Fader, forhen Bøgtmester her i Byen, nu Brændse-

⁵⁾ Hiin Ulempe ved det polytechniske Institut, at det kun optager Elever hvert andet Aar, vil der, efter hvad Conferentsraad Ørsted meddeelte mig i October sidstleden, maaskee snart blive raadet Bod paa, hvorfor Conferentsraaden opfordrede mig til ikke af dette Hensyn at foreslaae nogen Forandring i Realskolen.

⁶⁾ I den her omtalte Liste opregnes først alle de Disciple, som da havde forladt Skolen, med Bedtegning af, i hvilken Alder de indkom, i hvilken Klasse de fik Plads, hvilken Alder de, hvis de havde fuldendt Skolens Cursus, i det Mindste vilde have opnaaet inden Dimissionen; og dernæst, med lignende Oplysninger, de Disciple, som dengang frequenterede Skolen. Da denne Fortegnelse ikke i sin Heelhed er nødvendig for at forstaae det deraf Anførte, astrykkes den ikke her; heller ikke nævnes Navnene, da disse ikke angaae Sagen, og saadan Omtale ikke altid vilde være Bedkommende behagelig. Ud g.

Patrouillebetjent, ikke havde Haad til at lade ham vedblive at søge Skolen, skjøndt han meget ønskede det; den Anden, Nr. 13, tildeels af lignende Grund.

Heller ikke om disse 10 Disciples Fædre eller Børgere kan det altsaa med Rette siges, at de have taget dem ud af Skolen, fordi de ikke folte Trang til den højere Dannelse, som Realskolen er bestemt til at yde.

3) Af III Klasse udtraadte 22 Disciple.

4) Af II — — 18 —

5) Af I — — 2 —

---

42 Disciple.

Men naar man fra disse 42 Disciple fratager dem, som ere gaaede over til de lærde Skoler, samt dem, som aspirerede at optages som Cadetter (tillsammen 16) og som saaledes maatte søge deres Underviisning andetsteds, saa vil man, ved at see hen til Bedkommendes Alder, ogsaa her finde, at det er denne, og ikke nogen Mangel paa Erkjendelse af den fuldstændige Realunderviisnings Fortrin, der har bevirket disse Disciples for tidlige Udgang af Skolen. Om de 5 (Nr. 37, 38, 48, 52 og 55), der udtoges, fordi de Intet vilde eller kunde lære, kan der jo ikke være Tale (de tre, Nr. 48, 37 og 38, erholdt formelig consilium abeundi) ligesaa lidt som om Nr. 34, der fulgte med Faderen ved dennes Forsvættelse, eller om Nr. 27, der under Faderens Opbold i Kjøbenhavn sattes i Efterfølgteskolen, og nu atter er indmeldt til vor Skole; men af Resten vilde Gen (der skulde i Lære paa et Apothek) være bleven 19½ Aar; 8 være bleve 20½ à 21; 2, 21½ og 8 imellem 22 og 23 Aar!!

Disse Tal tale for sig selv!

II. ad d. De i denne Afdeling omtalte Disciple, der have forladt Skolen for at gaae den praktiske Vej, ere:

af II Klasse de under Nr. 36, 39, 41 og 42 anførte, som vilde have opnaaet en Alder af respective $20\frac{1}{2}$, $20\frac{1}{2}$, $22\frac{3}{4}$, $20\frac{1}{2}$ (å $21\frac{1}{2}$ Aar);

af III Klasse, Nr. 14, 16 ⁷⁾, 19, 20, 24, 25, 28, 31, 33 og 35, i en Alder af respective $20\frac{1}{2}$, $18\frac{1}{2}$ å $19\frac{1}{2}$, $20\frac{1}{2}$, $19\frac{1}{4}$, $20\frac{1}{2}$, 21, $22\frac{1}{2}$, 22, $21\frac{1}{2}$, $20\frac{3}{4}$ Aar;

af IV Klasse alle de, som ere omtalte ovenfor under β , 2.

Det nødvendige Henblik paa disses Alder ved en antaget Dimission viser soleklart, at man af deres for tidlige Udtredelse af Skolen ikke kan ulede, hvilken Dannelse Forældrene mene deres Børn behøve for at gaae over i det praktiske Liv. Forældrene have tværtimod af Omstændigheder, over hvilke de ikke raade, i det Hele været nødte til at lade deres Sønner gaae ud i Verden med den Kundskab, de havde, og ikke med den, de ønskede, de skulde have.

III. ad C. β . 1) Af IV Klasse's ældste Afdelings tvende Disciple er Nr. 1 nu $19\frac{1}{4}$ Aar og saaledes et Beviis imod den fremsatte Paastand; han vilde desuden ved sin Dimission være bleven $21\frac{1}{2}$ Aar gammel. Nr. 2 er $18\frac{1}{4}$ (følgelig ogsaa et Beviis mod hñm Paastand) og vilde blive $20\frac{1}{2}$ Aar gammel.

Af yngste Afdeling er Nr. 5 $18\frac{1}{2}$ Aar, folgelig ogsaa et Beviis mod hñm Paastand; thi Intet vilde vist være hans Børge kjereve, end at han nu — i den regelmæssige Alder — kunde forlade Skolen i Besiddelse af den høiere Dannelse, som denne i sin Heelhed sigter til at meddele; men for at

---

7) Ved Nr. 16 maa bemærkes, at han ikke var flittig, og at Faderen, en liden Kjøbmand her i Byen, under saadanne Omstændigheder med Rette ikke længere vilde lade ham nyde en Underviisning, han ikke benyttede.

naae denne vilde han blive i det Mindste 21½ Aar. Nr. 3 vilde være bleven 19 Aar; Nr. 6, 19½ og Nr. 7, 19¾ Aar; disse have nu ogsaa forladt Skolen, den sidste for at forberedes til Afgangsexamen ved den militaire Højskole.

2) Hvad III Classes Disciple angaaer, da henviser jeg blot til den i Listen angivne eventuelle Dimissionsalder *).

Naar nu Forfatteren vedbliver (S. 37): „Af alt det Foregaaende sees, at V Klasse i 6 Aar har været besøgt af 3 Disciple“, saa er dette vistnok ganske sandt, men var blevet mindre pikant, dersom der — hvad der burde været Tilfældet — var tilføjet den Bemærkning, at dette dog egentlig er endogsaa 3 flere, end der kunde gjøres Regning paa i Skolens første 7 à 8 Aar, efterhjem Midler til i en passende Alder at erholde de nødvendige Realkundskaber ikke fandt Sted forend Skolens Dyrrettelse.

Naar det videre hedder: „at der er svag Udsigt til at den V Klasse i de nærmest følgende Aar vil blive besøgt af 2 Disciple (1 ad Gangen) og for de derefter følgende Aar Antalletning til at vente liden eller mulig slet ingen Frekvents“, saa er ogsaa dette fuldkommen sandt; men naar disse Ytringer dernæst uden videre omskrives til det følgende Raisonnement („eller med andre Ord“): „det har viist sig, at Trangen til den højere Dannelse, som Skolen i sin Heelhed sigter til at meddele, har været følt og føles af saagodtsom Ingen“; saa formener jeg, at de foranførte Oplysninger om Bedkommendes Alder, i Forhold til den erhvervede Rudstøb, klar-

---

*) De vilde eventualiter have opnaaet følgende Aldere: Nr. 10, 18½ à 19½ Aar; Nr. 11, 20½; Nr. 12, 18½; Nr. 13, 18; Nr. 14, 19; Nr. 15, (blev Cadet) 16¾; Nr. 16, 22½; Nr. 17, (blev Cadet) 19; Nr. 18, 20¾; Nr. 19, 19; Nr. 20, 19¼; Nr. 21, 20; Nr. 22, (gik over til Cathedral-skolen) 18½ Aar.

ligen ville have godtgjort det Mangelfulde og Usikker i denne Slutningsmaade.

Men er nu denne Slutning mangelfuld og usikker, saa kan det heller ikke være rigtigt paa den som Grundvold at ville bygge Fordringen om en saadan Forandring af Skolens Organisation ⁹⁾, at Disciplene skulde kunne dimitteres i det 16de Aar som den Terminus, Nutidens Forhold skulde sætte for Realskolernes Skolebesøg. Desuden — og

---

⁹⁾ Efterat Forfatteren af det her omhandlede Skrift er kommen til det Resultat, „at Trangen til den højere Dannelse, som Skolen i sin Heelhed sigter til at meddele, har været følt og føles af saagodtsom Ingen“, gaaer han over til sit Forslag om en Forandring af Skolens Organisation, der især skal bestaae i, at „Skolens nuværende øverste Klasse [o: 1845, hvilken senere, da Skolens toaarige Klasser deelede, blev IX og X Klasse], som er beregnet paa Disciple i en Alder af 16—18 Aar, da maa bortfalde“, uden at Skolen taber sin væsentlige Charakter (1). Naar nu den forlangte Forandring var bleven foretaget, gjør Forfatteren Regning paa (S. 53) „at Skolen vil blive benyttet af alle Disciple i dens hele Omfang“. Skulde dette imidlertid ikke skee, da vilde Skolen synke ned til en almindelig Borger-skole — og „denne hele Art af Underviisning maatte da af Staten opgives som overflødig.“

Senere synes Forfatteren at have skiftet Mening. I Aaret 1845 paastaar han nemlig, at saagodtsom Inngen folte Trang til en saadan Skole. I Aaret 1852 mener han derimod, at der virkelig er Trang tilstedes til en saadan Skole. 1845 vil han, at Skolens to øverste Klasser skulle bortfalde, og, hvis dette ikke hjalp, hele Skolen nedlægges; i 1852 — efterat Skolen har mistet disse Klasser, og Regjeringen er betænkt paa at nedlægge den — mener han „at burde tilraade, at Forsøget med saadanne Skoler begyndes forfra og gjenføres i al sin Fuldstændighed“ (altsaa: de oprindelige øverste Klasser igjen oprettes). See: Den videnskabelige Realskole i Aarhus, Af Cl. Funch. Overlærer. Åblyn. 1852. Udg.

det fortjener, at man vel lægger sig det paa Hjerte — vilse de samme af Skolens nuværende Disciple, som efter dens nuværende Organisation vilde blive 19—21 Aar (og disse ere hvad den vedføjede Liste Nr. II ¹⁰⁾ udvjser, de allerfleste) inden de dimitteredes, opnaae en Alder af imellem 17 à 19 Aar, inden de kunde vente Dimission fra den projecterede Skoles VIII (IV, A.) Klasse ¹¹⁾.

Dersom det altsaa virkelig er sandt, at Forældre ikke vilde lade deres Børn søge Skolen længere end til det 16de Aar, saa vilde Eleverne, som oplyst, ogsaa forlade den nye Skole forinden dens hele Læroergang var afsluttet, og man maatte da sør at være konsekvent atter nedsette sine Fordringer, atter slaae een eller to Klasser af.

Vel maa det indrømmes, at i mange af de tydske Realskoler ¹²⁾ — i de fleste preussiske, bairiske, hessendarmstadtiske og badenske Realskoler (see Beger: „Idee des Realgymnasiums, Leipzig 1845“) — forlade Disciplene Skolen ved omtrent det 16de Aar. Men dette er, vel at mærke, Normalalderen for Dimittenderne, som til den Tid have at præstere hvad Skolen

¹⁰⁾ Den ovenomtalte Listes anden Deel, nemlig over de dengang Skolen besøgende Disciple. Udg.

¹¹⁾ At 16 Aars Dreng, der her i Provindserne ere langt mindre opvakte, der have seet eller hert langt mindre af det, der hører til at fremme den aandelige Modenhed, og altsaa baade af Sjæl og Legeme endnu ere Dreng, skulle kunne præstere hvad der i det oftnævnte Skrift loves (S. 49) om Moderkmaalet, at de navnlig skulle have erhvervet sig „Færdighed i at udtrykke sig saavel mundtlig som skriftlig, med Nøjagtighed, Rigtighed og Smag“, modsiges af den Erfaring, jeg har gjort saavel her som andetsteds.

¹²⁾ Forfatteren paaberaaber sig Tydslands Erfaring for at styrke sin Paastand. Udg.

fordrer lært, hvilket ingenlunde er mindre, end hvad Narhuus videnskabelige Realskole nu kræver for at give Modenheds Bevis. Tydskernes Latin vejer meget mere end det ene Sprog, vi have mere end de ¹³⁾, og i Mathematik gaae de langt videre ¹⁴⁾.

Desuden er det 16de Aar ikke fastsat som Terminus i adskillige tydske Skoler, og der hæver sig vægtige Stemmer mod saa store Fordringer til denne unge Alder. Saaledes taler den ovenfor citerede Forfatter, Dr. Aug. Beger, Director der høberen Bürgerschule zu Neustadt = Dresden, meget stærkt for det 17de eller 18de Aar, som den Alder, af hvilken man først kan vente nogen Forstands- og Characterens-Modenhed: „Nur bei dieser“, siger han i Skriftet: „die Idee des Realgymnasiums“, S. 198, „auf der Uebergangsstufe zur eigentlichen Fach- und Berufsbildung gewonnene Reife und sittlichen Haltung läßt sich mit einiger Gewißheit erwarten, daß der Jüngling auf der Academie oder im praktischen Leben wissenschaftlichen Sinn und charactervollere Selbständigkeit nicht nur bewahren, sondern immer mehr kräftigen werde.“ Og blandt andre Auctoriteter for sin Mening har han S. 202 følgende Anmærkning: „Die königliche Verordnung für die Realschule zu Narhuus in Dänemark bestimmt ebenfalls das Alter der Schüler vom 10—18 Jahre, vgl. Dänische Staatszeitung v. 27ten Mai 1839.

At citere Tydsklands Skoler, som Bevis for at Narhuus Realskole skal ned sætte sine Fordringer, gaaer altsaa ingenlunde an.

¹³⁾ I königliche Realschule zu Berlin anvendes paa Latin 4 Timer om Ugen i Prima, i Ober- og Unter-Secunda: og 6 Timer i Ober- og Unter-Tertia, og i Ober- og Unter-Quarta. See Jahresbericht 1841.

¹⁴⁾ l. c.

Vigtig nok kunde Realskolerne her i Landet (burde hellere hedde i Kjøbenhavn; thi andre, forsaavidt de gives, have ingen Erfaring ¹⁵⁾ efter den almindelige Erfaring, som jeg i sin Tid har deelt med alle de private Instituters Bestyrere, ikke i Almindelighed gjøre Regning paa at beholde deres Disciple læn- gere end til det 16de Aar, fordi det endnu ifølge gammel Scendrian der anses for vigtigere at vinde Anciennitet i i sin vordende praktiske Livsstilling end til denne at medbringe grundige Kundskaber og videnskabelig Dannelse.

Men det faldt dengang aldrig os Bestyrere ind, at ansee dette for noget Gode, eller dog for Noget, man burde stræbe at befordre. Ivertimod opstode vi, som et Middel derimod, at en offentlig Examen med større Fordringer end de, som Realelever ved deres Udtrædelse af Skolen dengang kunde præ- flere, maatte blive anordnet. En saadan vilde altid blive tagen af Nogle, og ifølge Exemplets Magt altid af Flere, og i Tidens Løb blive anset for nødvendig til Concurs med dem, der allerede havde afsløvet den.

Vi glædede os derfor meget ved at høre om den viden- skabelige Realskole, som af Staten (der ikke saameget behøver at tage Hensyn til, om Anstalten betaler sig, og som har Magt til at fremme dens Flor paa for- skjellige Maader) skulde oprettes, idet vi haabede, at den, som Normalskole, skulde tjene til at hæve ogsaa det kjøbenhavnske Publikums Forestilling om, hvilken Grad af Skoledannelse der maa fordras af den Borger, der vil gjøre Krav paa Navnet en dannet Mand.

---

¹⁵⁾ Efterat Ovenstaaende var renskrevet, seer jeg, af en Beret- ning af „Berlingske Tidende“ (20de April), at Odehse Real- skole har blandt sin overste Klases Disciple 17, som ere fra 16 til over 18 Aar.

Den fornemste Hindring for de kjøbenhavnske Realskolels Fremgang til Dannelsesanstalter af en højere Rang, er imidlertid, hvad der maaskee kan synes at være et Paradox, deres temmelig høje Alder i den samme Form, som de nu have. I Efterlægtsjesselskabets Skoles, i Borgerdyds-skolernes og det v. Westenske Instituts (dette var fra først af næsten blot en Realskole) Realklasser have næsten alle Hovedstadens nulevende Handelsmænd, Kunstnere og Haandværkere modtaget deres Dannelse. Denne er i sin Tid bleven anseet for god, sammes Besiddere ansee sig selv for dannede ¹⁶⁾ Mænd, og ønske oftest Intet mere for deres Sønnen, som de derfor nu sende i Skole med kun disse forældede Fordringer.

Underledes er det her i Jylland. Her var (og er) en saadan Dannelsesanstalt noget ganske Nyt og Ukjendt. Her føles almindelig ¹⁷⁾ en Trang til Dannelse, og enhver Fader ønsker i Erkjendelse af, at han selv savner dette Gode, at det da maa blive hans Søn til Deel. Han kjender ikke nogen bestemt Grad af Dannelse, hvilken han — som Kjøbenhavnere — kan ansee for tilstrækkelig og saaledes bruge som en kritisk Allen til at udmaale, hvormeget — efter hans Synskreds — den fordrrede Kundskabsmasse er for stor, en kritisk Søger, der i de forlangte Læregjenstande kan finde Contraband, der skal vrages. Alt hvad han har erfaret ved Læsning af Stænder-tidenden, offentlige Blade, osv., tjener til at anbefale den Kundskab, hvortil der just nu aabnes Udgang. Den højeste Auctoritet for Underviisningsvæsenet i Landet (der dengang endnu ikke havde lidt saamange Indgreb) anbefaler Dprettelsen af en saadan Anstalt, og i dennes Organisation følges den Plan, som højt ansete Mænd og deriblandt en af Koryphæerne for denne

¹⁶⁾ Livets Skole har naturligviis hjulpet efter.

¹⁷⁾ Skrevet 1845.

Underviisnings- Anbefalere og Tilraadere, samt tvende Mænd af højeste realistiske Dannelse, have foreslaaet. Det var saaledes naturligt, at den videnskabelige Realskoles Oprettelse her i Jylland imødesaaes med tillidsfuld Forventning. Og denne Tillid troer jeg ogsaa, at den hidtil har bevaret; — jeg mener ikke den Tillid, som f. Ex. Erkjendelsen af Lærernes Dygtighed ic. medfører, — men Tillid til det Hensigtsmæssige i Skolens Organisation, Tillid til Nødvigheden af det Med, den har sat sig, det Maal af Kundskab og Færdigheder, hvis Erhvervelse den fordrer hos dem, den skal stemple med Modenheds-Erklering. De Forældre, som for mig have udtalt deres Anskuelse, naar de udmeldte deres Sønner ¹⁸⁾ af Skolen, have blot beklaget, at Uoverensstemmelsen mellem disses Alder og Kundskaber, eller andre trængende Omstændigheder have forhindret dem fra at benytte Skolens fuldstændige Kursus; men ingenjinde yttret, at de ikke ønskede Bedkommende i Besiddelse af den Kundskabsgrad og Mandsmødenhed, som Skolens Underviisning i sin Heelhed sigter til at meddele.

Saaledes har det, efter min Overbeviisning, hidtil været; dette har været de Forstandigeres som og de mere Bøhavedes (navnlige Godsejernes og de mindre Landejendoms-Besidderes, fra hvilken Klasse af Statsborgere saagodtsom alle udenbyes Elever sendes os) Stemning for og Mening om den bestaaende Realskoles Underviisningsmaal. Men der er jo ingen Tvivl om, at naar offentlige Blade og Skrif-

---

¹⁸⁾ Herfra undtages naturligviis de til Sømand, Detaillister og Haandværkere bestemte Dreng. Men for dem er den videnskabelige Realskole jo ikke bestemt. At vordende Cadetter helst vilde være fri for Engelsk, vordende Sømand for Fransk osv., kommer heller ikke Sagen ved; thi de ere kun Hospitanter.

ter af Kyndige ¹⁹⁾ erklære, at Skolens Plan er forfejlet, og love at vise en Gjenvej, der koster baade mindre Tid og færre Penge, saa vil hiin Tillid til Skolen, som den nu er organiseret, vokse meget. Og dersom den Auctoritet, som har givet den dens nuværende højere Sving, skulde finde sig foranlediget til at gjøre et Tilbagekridt ²⁰⁾, saa vilde en saadan Foranstaltning vissefælgelig blive udlagt, ikke som en interimistisk Udsættelse af det Nette (fordi den nødvendige Fordømmelse til at kunne benytte den lagte vigtige Plan endnu ofte fattedes), men som en Indrømmelse af, at Planen i og for sig var forfejlet, som en Tilstaaelse af, at der ikke behøves saa Meget. Og har først denne Mening rodfæstet sig ogsaa i Provindserne, saa vil det i den kommende Tid naturligvis blive ligesaa vanskeligt at udrydde den ²¹⁾, som det nu er at besejre denne Fordom i Hovedstaden.

Hvad er da Grunden til den ringe Frekvents i Skolens øverste Klasser?

---

¹⁹⁾ F. Er. Magister Hammerich; Overlærer Funch i tidnævnte Skrift, der anbefalede i offentlige Blade af Magister Hammerich og Adjunct Røgind, anførtes i et Kjøbenhavnsk Blad, som Auctoritet for den Paastand, at Realskolens Maal var forfejlet, og hvis tidt citerede Ord om, at „Arangen til den højere Dannelses osv. soles saagodt som af Tingen“, anføres i „Indbydelseskrift til den offentlige Examen i den borgerlige Realskole i Randers 1846“, af denne Skoles Medbestyrer, H. E. Jacobsen, som bestyrkende Rigtigheden af hans Anskuelse: at Realunderviisningen bedst vilde fremmes ved private Lærestalter. Udg.

²⁰⁾ At lade, efter hiint Forslag, Skolens to øverste Klasser falde bort. Udg.

²¹⁾ Det Modsatte gjør Forfatteren af det tidtomtalte Skrift rigtignok Regning paa. See S. 53. Udg.

Svaret maa, efter de foranførte Data, kun i saa Tilfælde blive det, at Vedkommende ikke attraaede den Dannelse, som Skolen tilbød, men, hvilket den eventuelle høje Dimissionsalder viser, i de fleste Tilfælde Mangel paa en til Alderen svarende Fremgang i de forskjellige Underviisningsfag hos Eleverne ved deres Optagelse i Skolen. Udenbys Forældre (af disse maa Skolen især vente sin faste Stof) ville, og kunne ikke ret godt, sende otte Mars Børn saa langt bort fra Hjemmet for at lade dem begynde Underviisningen i Skolen forfra; den Underviisning, de hidtil have forskaffet, og have kunnet forskaffe dem hjemme, har ofte været ufuldkommen og usammenhængende, og i ethvert Tilfælde ikke indrettet efter Realskolens Lær (undertiden have vedkommende Lærere ikke engang skaffet sig den nødvendige Underretning herfra). Nu er det allerede anderledes. Adskillige Forældre, der have haft det omtalte Uheld med deres ældre Børn, ere flyttede til Byen eller have kjøbt Ejendom i dens umiddelbare Nærhed, for at de yngre Sønner skulle begynde Skolen i rette Alder; Andre, der ere i samme Tilfælde, have sørget for bedre Elementarunderviisning hjemme. Dette vil allerede noget kunne spores af Elevernes Alder i II og især af de Sidstindkomnes i I Klasse. Men det siger i Sagens Natur, at en saa aldeles ny Anstalt, hvis Fremgang beror paa et forudgaaende Opdrag i den hele Opdragelse og i det private saavel som i det offentlige Underviisningsvæsen, først med Tiden kan bringe rigeligere Frugt. At Realunderviisningen i den senere Tid vinder mere og mere Terrain ved Siden af den lærde Underviisning i Dybskland, sees af de pædagogiske Journaler ²²⁾; og samme Phænomen vil

---

²²⁾ Hannovers Realskole kunde i Foraaret 1843 af 90 Aspiranter kun modtage 41. *Magaz. Pæd. Rev.* 1845, Martz.

naturligviis ogsaa efterhaanden indtræde i Danmark; derfor bør Modet ikke tabes, og den lagte Plan ikke, som forfejlet, allerede opgives.

Derimod vil det ganske vist være ligesaa nødvendigt, for at tilfredsstille den Trang, der hos en stor Deel af Samfundet føles til en mindre vidt udført Aaltdannelse, som ogsaa tjenligt til den højere Aaltdunderviisnings Fremme, at der i de fleste, ikke ganske smaa, Kjøbstæder anlægges Aaltdskoler efter en mere indskrænket Plan, hvis Cursus kunde sættes med det 14 å 15 Aar, ved den Tid, Confirmationen indtræder, hvilke Anstalter da vilde give Sømænd, Detaillister, Haandværkere og ganske praktiske Fabrikanter den nødvendige Dannelselse. Alt ogsaa begavede formuende Bondesønner burde sættes istand til at erholde en fuldkommere Underviisning end den, der nu bliver Almuen tildeel, indrømmes vist af Enhver. En saadan kunde de jo vel tildeels erholde i Forening med de sidst omtalte Kjøbstedsbørn; men saavel Hensyn til Landboernes hele Levemaade, den større Simpelted i Skik og Brug, som det er saa højt usikkert, at de fremdeles blive i Besiddelse af, som og Hensyn til en efter deres Levevejs Tærv indrettet Lærepans sæcielle Fordringer, gjør det højt tilraadeligt, at saadanne højere Bondeskoler anlægges i de enkelte Landdistricter.

Dog dette er for Øjeblikket maaskee endnu kun et pium desiderium, saa meget mere som de Skoler af lignende Art, der nu oprettes eller paatænkes af andre Auctoriteter, ikke tage samme Hensyn som Directionen for Universitetet og de lærde Skoler, da saa mange forskjellige, undertiden meget locale og temporelle Interesser gjøre sig gjældende ved Affattelsen af Læctiønstabellen.

Hvad jeg ved alt det Ovenstaaende troer at have oplyst er da korteligen Følgende:

- 1) Jeg troer at have godtgjort Upaalideligheden af det Resultat, Overlærer Funch mener at have udfundet af sine Taloppgivelser.
- 2) Jeg troer at have viist, hvori Fejlen ligger, nemlig deri, at den ene, og det vigtige, Factor til et rigtigt Product: Disciplenes Alder, ikke er medtagen.
- 3) At denne Alderens Overvægt med Hensyn til de optagne Disciples Kundskaber er hidtil saagodtsom ene Grund til at disse ikke have besøgt de øverste Klasser.
- 4) At der hos de senest indkomne Disciple findes mere Overensstemmelse i saa Henseende, og altsaa mere Udset til, at Skolens fuldstændige Cursus vil af dem blive gjennemgaaet.
- 5) At Bemærkningen, om, at de tydske Nealelever forlade Skolen i den der normerede Dimissionsalder (det 16de Aar), ikke uden Videre kan ansøres som Beviis for at vore Elever ikke ville oppebie deres Dimissionsalder (det 18de Aar).
- 6) Jeg har gjort opmærksom paa, at de kjøbenhavnske Skoler have i den Henseende en særegen Bamskelighed at overvinde; men
- 7) at denne hidtil ikke er traadt vor Skole hindrende i Veien.
- 8) At den omtalte Alders Indflydelse er saa stor, at en Skole efter den projecterede Plan ikke vilde kunne dimittere vore nærværende Disciple før end i deres 17de à 19de Aar, altsaa ikke i det 16de Aar, og altsaa — efter Skriftets Sluttemaade — slet ikke.
- 9) At samme Skole formeentlig ikke vil kunne bringe 16 Aars Drengene saavidt i Udvikling, som der loves.

- 10) At man heller ikke i den vil kunne gjøre Regning paa, at Skolen vil blive benyttet af alle Disciple i dens hele Omfang²³⁾.
- 11) Endelig har jeg fremsat det som min Overbeviisning, at en Forandring af Skolens hidtilværende Organisation i tilbågeskridende Retning altsaa vilde være ikke blot ubetimelig, men fordærvelig for Realunderviisningen i det Hele.

Den videnskabelige Realskole i Marhuus, den 27de
April 1846.

Underdanigst

K. C. Nielsen.

Til

den kongl. Direction for Universitetet
og de lærde Skoler.

---

²³⁾ Her vilde det være passende at sammenligne Resultatet af Dimissionen i de tydske Skoler, i hvilke Dimissions-Alderen er 16 Aar; og navnlig lægge Mærke til, om da der alle Disciplene benytte Skolerne i disses fuldstændige Udstrækning. Som bekjendt er det endnu kun Tilfældet med Faa.

